

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

Vigesima septima causa. Edocet an sponsas ducant ter nona voventes.
Duæ quæstiones vigesimæ septimæ causæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

tantum periculum animæ pertinere superstitiosas tem-
porum observationes, ut huic loco subiecit Apostolus,
[Timeo vos, ne forte sine causa laboraverim in vobis.]
Quod cum tanta celebritate atque auctoritate per orbem
terrarum in ecclesiis legatur, plena sunt tamen conventi-
cula nostra hominibus, qui tempora rerum agendam,
à mathematicis accipiunt. Iam verò, ne aliquid inchoe-
tar, aut xristificiorum, aut huiusmodi quorumlibet ope-
rum, quibus quos Ægyptiacos vocant, sæpe etiam nos mo-
nere non dubitant.

1 ¶ **Intelligat** B. Augustinus explanans ea verba Apo-
stoli ad Gal. 4. Dies observatis, & mensis, & tempora, &
annos: ipsa tam ad gentes, quam ad Iudæos referri posse demon-
strat, non subijungit. Ergo eligat lector, utram volet sen-
tentiam, dummodo intelligat ad tantum, &c.

C. XVIII. ¶ **Sine incantatione herbas vel petras
licet habere.**
Item Hieronymus.

Demonium a sustinenti licet petras vel herbas habe-
re sine incantatione.
¶ **Richardus etiam, & Ivo citant ex dictis Hieronymi, sed
Ivo quæ autem non nominat.**

CAUSA XXVII.

Vidua vetus castitatis habens desponsavit sibi u-
xoribus: illa priori conditioni renuntians, transiit
ad aliam, & nupsit illi: ille, cui prius despon-
sa fuerat, repetit eam.
¶ **Ha primam queritur, an conjugium possit esse
inter voverentes.**
¶ **Secundam, an sponsus à sponso recedere, & alii nubere.**

QUESTIO I.

Quædam vidua, quæ castitatem contrahere non possunt, mul-
ti ad nuptias ab eis probat.
C. I. ¶ **Excommunicatur vidua, quæ religioso
habitu nuptias elegerit.**
¶ **In concilio nîmq; Carthaginensi quarto, cap. ult.
statutum reperitur de viduis, quæ professas b
continentiam prævaricatae sunt.**

Sicut bonum est castitatis præmium, ita & majori
obsequantia, & præceptione custodiendum est, ut si
quæ vidua, quantumlibet adhuc in minoribus annis po-
sit, & immatura ætate à viro relicta, se devoverint
Domino, & relicta laicali abjecta, sub testimonio Episcopi
in ecclesiâ religioso habitu apparuerint, postea verò ad
nuptias seculares transferunt, secundum Apostolum da-
mnationem habebunt, quia fidem castitatis, quam Do-
minus voverunt, irritam facere ausa d sunt. Tales er-
gone in convivio cum Christianis communicent. Nam
si adulteræ conjuges reatu sunt viris suis obnoxie,
quanto magis viduæ, quæ religio statem mutaverunt, cri-
mine adulterii notabuntur, si devotionem, quam Deo
impie, & ad secundas nuptias transiit fecerint? Quæ
postea delectatione irruente ab aliquo oppressa fuerint, ac
per violentum viro consentierint, damnationi superius
postulata, g. [Cum luxuriatae fuerint, nubere volunt,
habentes damnationem, quia primam fidem irritam
fecerunt.]

1 ¶ **Immatura** In variis consilio editionibus, & duc-

a Poly. l. 1. c. 11. Burch. l. 1. c. 10. Ivo p. 11. c. 71. b al. pro-
fissa. c Burch. l. 1. c. 10. Ivo p. 11. c. 71. d al.
m. l. 1. c. 10. Ivo p. 11. c. 71. e al. p. 11. c. 71. f al. p. 11. c. 71. g al. p. 11. c. 71.

bus Vaticanis codicibus, & Sorianis regio legitur, matura. Ivo
habet in matura.

2 ¶ **Neque convivio** Sic est emendatum ex manuscriptis
Grætanis exemplaribus, expunctis verbis illis, donec ad bonum,
quæ cœperant, revertantur: quæ ex capite sequenti videntur
huc fuisse translata. In concilio autem impressis & manuscri-
ptis codicibus, legitur: Tales ergo personæ sine Christiano-
rum communione maneat, quæ etiam nec in convivio
communicent.

3 ¶ **Adulteræ** Sic est emendatum ex memoratis concilio-
rum exemplaribus. Nam antea legebatur: Nam si adulterii
conjuges reæ sunt, si suis obnoxie viris non fuerint, quan-
tò, &c.

C. II. ¶ **De viduis & virginibus, quæ à religio-
nis proposito discedunt.**
Item ex epistola Gregorii missa ad
Bonifacium.

Viduas a proposito discedentes viduitatis, super
quibus nos consulere voluit dilectio tua, frater cha-
rissime, credo te nosse à sancto Paulo, b & à multis san-
ctis Patribus, nisi convertantur, olim esse damnatas. Quas
& nos Apostolica auctoritate damnandas, & à commu-
nionem fidelium, atque à liminibus ecclesiæ arcendas fore
censemus, usquequò obediant Episcopis suis, & ad bo-
num, quod cœperunt, invite, aut voluntarie revertantur.
¶ **De virginibus autem non velatis, si devia-**
verint, à sanctæ memoriæ prædecessore nostro Papa Inno-
centio, taliter decretum habemus: [Hæc e verò, quæ
necdum sacro velamine tectæ, tamen in proposito virgi-
nali semper se simulaverunt permanere, licet velatæ non
fuerint, si nupsierint, aliquanto tempore his agenda pœ-
nitentia est: quia sponsio earum à Domino tenebatur.
Si enim inter homines solent bonæ fidei contractus nulla
ratione dissolvi, quanto magis ista pollicitatio, quam
cum Deo pepigit, solvi sine vindicta non poterit? &c.]
¶ **Si virgines nondum velatæ taliter pœnitentia publica
puniuntur, & à cœtu fidelium usque ad satisfactionem
excluduntur, quanto magis viduæ, quæ perfectioris æta-**
tis, & maturioris sapientiæ atque consilii existunt, viro-
rumque consortio multoties usæ sunt, & habitum religio-
nis assumpserunt, & demum apostatae fuerunt, at-
que ad priorem vomitum sunt reversæ, à nobis, & ab
omnibus fidelibus à liminibus ecclesiæ, & à cœtu fide-
lium usque ad satisfactionem sunt eliminandæ, & carceri-
bus tradendæ, qualiter juxta Apostolum d Paulum tra-
duentes huiusmodi hominem Satanæ, ut spiritus ejus salus
sit in die Domini? De talibus enim & Dominus per Moy-
sem loquitur, dicens: e [Auferte malum de medio ve-
stri.] De quibus & per Prophetam ait: f [Lætabitur ju-
stus, cum viderit vindictam: manus suas lavabit in san-
guine peccatoris.] De talibus namque, & eorum simi-
libus, atque eisdem consentientibus dicitur: g [Quia
non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facien-
tibus, rei sunt.]

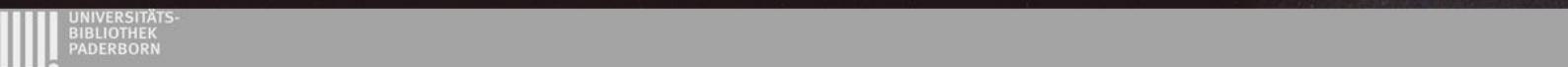
¶ **Sic etiam citant ceteri collectores. Habetur autem & pau-**
li etiam copiosius in capitularibus adjectis, c. 215.

C. III. ¶ **Transire non possunt viduæ & virgi-**
nes post religionis propositum ad
nuptias.

Item ex decreto Gelasii Papæ ad Sicilienses Episcopos
missa, cap. nono.

Neque h viduas ad nuptias transire patimur, quæ
in religioso proposito diuturna observatione per-
manserunt. Similiter virgines nubere prohibemus, quæ

a Sent. 4. dist. 38. Anselm. l. 11. c. 177. Burch. l. 1. c. 45. Ivo par. 7.
cap. 63. Pannorm. l. 3. c. 204. b 1. Tim. 5. c. Infrâ ead. Ha ve-
rò. d 1. Corinth. 5. c. Deut. 13. f Psal. 57. g Rom. 3.
h Poly. l. 4. tit. 35. Burch. l. 3. cap. 46. Ivo par. 7. c. 64. & 144. Pann.
l. 3. c. 207.

annis plurimis in monasteriis atatem peregrisse conti-
gerit.

C. IV. *¶* Ex quolibet sensu corporis mulier cor-
rumpi potest.

Item Cyprianus ad Pomponium de
virginibus.

Nec aliqua puet se posse hac excusatione defendi,
quod inspici & probari possit, an virgo sit: cum &
manus obstetricum, & oculi sapē fallantur: & si incor-
rupta inventa fuerit virgo ea parte, qua mulier potest ef-
fe, potuerit tamen ex alia corporis parte peccasse, quæ
corrumpi potest, & tamen inspici non potest. Certe ipse
concupitus, ipse complexus, ipsa confabulatio, & oscula-
tio, & coniacentium duorum turpis & fœda dormitio,
quantum dedecoris & criminis consteatur? Si superve-
niens maritus sponsam suam jaentem cum altero videat,
nonne indignatur, & fremit, & per zeli dolorem a for-
tassis & gladium in manum sumit? Quid Christus Domi-
nus & iudex noster, cum virginem suam sibi dicatam, &
sanctitati suæ destinatam, jacere cum altero cernit, quam
indignatur & irascitur? & quas penas incestus ejusmodi
conjunctionibus comminatur? Cujus ut gladium spiri-
talem, & venturum iudicii diem unusquisque fratrum
possit evadere, omni consilio providere & laborare debe-
mus.

C. V. *¶* De eodem.

Item in eadem epistola.

Quod si penitentiam hujus illiciti concubitus sui ege-
rint, & à se invicem recesserint, inspiciantur iterum i
virgines ab obstetricibus diligenter: & si virgines inven-
tæ fuerint, accepta communionem ad ecclesiam admittan-
tur: hæc tamen interminatione, ut si ad eosdem mascu-
los postmodum reverte fuerint, aut si cum eisdem in una
domo, & sub eodem tecto simul habitaverint, graviore
censura ejiciantur, nec in ecclesiam postmodum facile re-
cipiantur. Si autem de eis aliqua corruptæ fuerint, &
deprehensa, agant penitentiam plenam: quia quæ hoc
crimen admisit, non mariti, sed Christi adultera est: &
ideo æstimato iusto tempore, postea exomologesi facta
ad ecclesiam redeat. Quod si obstinate perseverant, nec
se ab invicem separant, sciant se cum hac sua impudica
obstinatione nunquam à nobis admitti in ecclesiam posse:
ne exemplum cæteris ad ruinam delictis suis facere
incipiant: nec putent sibi vitæ, aut salutis consistere ra-
tionem, si Episcopis & sacerdotibus obtemperare nolue-
rint.

¶ Iterum] In codicibus Cypriani impressis, & octo manu-
scriptis, que Roma ad operum ipsius emendationem collata fuerint
legitur, interim: que varietas notatur etiam in glossa.

C. VI. *¶* Clericus deponatur, laicus excommuni-
cetur, qui cum sanctimonialibus nuptiatus
fuerit.

Item ex sexta synodo in Trullo, c. 4.

Si quis Episcopus, Presbyter, Diaconus aut Sub-
diaconus, aut lector, aut psalmista, aut ostiarius
cum muliere sanctificata Deo mœchatus fuerit, depona-
tur: quia sponsam Christi corrumpit: si vero laicus, ex-
communicetur.

C. VII. *¶* Vidua & puella, que post religionis
habitu nubunt, a communione sus-
pendantur.

Item ex concilio Toletano quarto, c. 6.

De b viduis & puellis, quæ habitum religionis in-
domibus propriis tam à parentibus, quam per se
mutaverunt, si postea contra instituta patrum, vel præ-
cepta canonum conjugia crediderint copulanda, tam-
diu utraq; e habeantur à communione suspensæ d,

a al. livorem. b Cap. l. 7. c. 338. Bur. l. 8. c. 43. l. 10. p. 7. ca. 66.
c al. utiq;. d al. suspensæ.

quousque, quod illicite perpetraverunt, emendent. Qui
si emendare neglexerint, à communione, & omnino
Christianorum convivio, perpetuo sint sequestrati.

¶ In concilio Toletano non est inventum. Est autem ibi,
Capitular. c. 338.

C. VIII. *¶* De eodem.

Item ex concilio Martini Papæ.

Viduas autem velare Pontificum nullus audeat.
prout statutum est in decretis Gelasii Papæ capitulo
xiii. quod nec auctoritas divina, nec canonum forma pro-
stituit. Quod si propria fuerit voluntate continentiam
professa, in ejusdem Gelasii capitulo xxi. legitur, ejus in-
tentio pro se reddat rationem Deo: quia sicut secundum
Apostolum b, si se continere non poterat, nullatenus
nubere vetabatur, sic secum habita deliberatione promi-
sam fidem pudicitia Deo debet custodire. Nos i au-
tem auctoritate Patrum suffulti, in hoc sancto concilio
sanctimus, & libere judicamus, si sponte velamen, quan-
vis non consecratum, sibi imposuerit, & in ecclesia
velatas Deo oblationem obtulerit, veli noli, sancto-
nia habitum ulterius frabere debet, licet sacramento ob-
firmare velit, eo tenore & ratione sibi velamen im-
posuisse, ut iterum posset deponere.

¶ Absit caput hoc à nonnullis Gratiani exemplaribus. Be-
chardus & Ivo citant ex concilio Admontino, cap. 6. Hæc
concilio Triburienfi, c. 25. In hoc autem capite, & duobus sequen-
tibus citantur decreta Gelasii, ut sunt in codice canonum.

¶ Capitulo xiii.] Sic est in codice canonum: in epistola
verò ejusdem primæ Episcopi per Lucianum est c. 11. sicut patet
post, quod est in capitulo 21. in eodem codice, in epistola, c. 22.

¶ Nos autem.] In concilio Triburienfi legitur: Quæ a-
uctoritate patrum suffulti sententiæ in hoc sacro con-
vitiu sancimus, &c. Hæc verò eadem de vidua, que sibi sponte ve-
lamen non consecratum imposuit, habentur in decretis, c. 22.
tit. de regul. Quod in codicibus impressis citatur ex concilio To-
letano. In prima autem collectione, & veteris codicis Grego-
riani ex Arelatenfi.

C. IX. *¶* De his, que votum virginatati habuerunt
nubunt, necdum sacro velamen-
te tecta.

Item ex decretis Innocentii Papæ, c. 22. in 2.
dice canonum, & epistola 2. ad Victri-
cium, c. 13.

Hic verò quæ necdum sacro velamine tecta, tamen
in proposito virginali semper se permanere simularunt,
licet velate non fuerint, si forte nuptierint, his agen-
da i aliquanto tempore penitentia est, quæ sponte eor-
rum à Domino tenebatur. Si enim inter homines solæ
bonæ fidei contractus nulla ratione dissolvit, quanto magis
ista pollicitatio, quam cum Deo pepigit, solvi sine vi-
dicta non debet d? Nam si Apostolus, dixit habere condemna-
tionem, quia primam fidem irritam fecerunt, quanto magis
virgines, quæ patitionis f. suæ fidem minime servaverunt?

¶ His agenda.] Sic est emendatum ex codice canonum pro-
stolo & concilio Turonico: & sic legitur, supra c. 2. vidua. Hæc
enim loco etiam in manuscriptis erat, ad agenda in aliquanto
tempore penitentiam sit liberum.

C. X. *¶* Non sunt admittenda ad penitentiam
virgines sacro si publice postea
nuptierint.

Item ex decreto g ejusdem, [cap. 19. in codice ca-
nonum:] in epistola autem ad Victri-
cium, c. 12.

a Anselm. l. 7. c. 200. Burch. l. 2. c. 21. l. 10. p. 7. c. 55. Panorm. l. 1.
c. 197. b 1. Cor. 7. c. & in conc. Turon. ca. 2. c. 21. d
potest. e 1. Tim. 5. f al. prius postquam legitur. G
concilio Turonico, ibidem.

Quæ Christo a spiritualiter nubunt 1. & a sacerdotibus velantur, si publice postea 2 nuperint, non eas admittendas esse ad poenitentiam agendam, nisi hi, quibus se junxerant, a mundo recesserint. Si enim de hominibus hæc ratio custoditur, ut quæcunque vivente viro alteri nuperint, adultera habeatur, nec ei agenda poenitentia licentia concedatur, nisi unus de eis fuerit defunctus: quanto magis de illa tenenda est, quæ ante immortalis sepono conjunxerat, & postea ad humanas nuptias transgressus?

¶ **¶ Nobunt]** In antiqua editione conciliorum, & epistolarum, videtur canonem impressum legitur, nuperint: sed in duobus istis manuscriptis, videntur post quoddam verbum in omnibus sequitur, & a sacerdote velantur, ideoq. sunt addita.

¶ **¶ Si publice postea]** In epistola olim Colonia ac Lutetia impressa legitur, si postea nuperint, vel publice, vel occulte contigerint: In editione conciliorum Colonienfis duobus & in ista ista, si postea vel nuperint publice, vel occulte contigerint fuerint. In postrema autem quatuor tomorum, si postea vel publice nuperint, vel se clanculo corripuerint.

C. XI. ¶ **¶ Ab ecclesia eliminanda, & ergastulis retrahenda sunt monachorum vel monacharum impudica persona.**

Item ex concilio Triburienfis, c. 6. Impudica & detestabilesque personas monachorum, atque monacharum, quæ abjecto proposito sanctitatis, illicita, atque sacrilega contagione se miscuerunt, & in abjectum, & confidente desperatione perductæ, de illicitis complexibus libere filios procreaverint, a monasteriorum cœtu, ecclesiarumque conventibus eliminandas esse mandamus: quatenus retruse in suis ergastulis, tantum facinus lamentatione continua desentes purificationis possint igne poenitentis decoqui, ut eis vel ad mortem solæ misericordie intuitu per communionis gratiam possint pervenire.

¶ **¶ Caput hoc habetur in epistola prima Syrici, & in codice canonum c. 11. inter decreta ipsius: quem etiam citant Burchardus & Anselmus. Pars tamen aliqua hujus capitis est in c. 5. si quis in ista, eadem, quod quidem habetur in concilio Triburienfis, quædam.**

¶ **¶ Abruptum]** Sic est emendatum ex multis editionibus epistolæ Syrici, & codicis canonum. Antea enim legebatur, in abjectum confidente propria desperatione.

C. XII. ¶ **¶ Monachus & virgo Domino consecrata, si nuperint, excommunicentur.**

Item ex eodem. Virgines, quæ se Deo consecraverint, similiter & monachos decernimus non licere nuptialia jura contrahere. Quod si hoc inventi fuerint perpetrantes, excommunicentur. Constatibus autem decernimus, ut habeant auctoritatem ejusdem loci Episcopus misericordiam, humanitatemque largiri.

¶ **¶ Hoc est caput concilii Chalcedonensis ex versione Dionysii, cuius pars citatur infra, cæ sacro.**

C. XIII. ¶ **¶ Dum veniunt, lamenti poenitentia se afficiant, qui sanctimonialibus sceleribus copulantur.**

Item ex eodem. Hi ergo, qui sanctimonialibus scientes matrimoniali copulatione Christi copulari sunt, juxta censuram zeli Christiani separentur, & nunquam eis concedatur conjugii vinculo religari, & in poenitentia lamenti se velint emittere, dum vivunt, afficiant.

a. Sicut 4. dist. 38. Poly. lib. 1. c. 10. Burchard. l. 8. c. 13. b. Poly. l. 4. tit. 14. Anselm. l. 7. cap. 108. Burch. l. 8. c. 19. c. Poly. lib. 1. c. 20. d. Burch. lib. 8. cap. 31. l. 10. p. 7. c. 19.

¶ **¶ Caput hoc a Burchardo & Ivone Paschali tribuitur.** C. XIV. ¶ **¶ A sacra communione priventur, qui sacri virginibus se sociant.**

Item ex eodem. Virginibus a sacris se quosdam temerè sociare cognovimus, & post dicatum Deo propositum incesta fœdera, sacrilegaque miscere. Quos protinus æquum est a sacra communione detradi, & nisi per publicam, probatamque poenitentiam omninò non recipi. Sed tamen his viaticum de saculo transeuntibus, si dignè & poeniterint, non negatur.

¶ **¶ Caput hoc in epistola prima Gelasti est num. 22. & in codice canonum inter ipsius Decreta cap. 20. Refertur quoq. in Capitularibus l. 1. c. 106. & in Polycarpo Galasti nomine.**

C. XV. ¶ **¶ In monasterio revocetur, ac recludatur, quæ a fornicatione recedere noluerint.**

Item Gregorius. Pervenit ad nos, quòd quidam vir nequissimus, diabólico instinctu de monasterio suaserit exire quandam Deo sacratam, atque à quodam viro, unde exierat, sit revocata: rursusque eam mulierem vir ille nequissimus iniqua suasionem de monasterio ejiciens, apud se retineat impudicè. Volumus autem, ut episcopatus tui auctoritate in monasterio revocetur, atque recludatur.

De hac eadem re videtur scripta epistola Mariniano Episcopo, l. 8. regest. epist. 9. Caput tamen hoc vel ex alia epistola est acceptum, vel in eo multa sunt immutata.

C. XVI. ¶ **¶ Non est viduus sus post susceptum velamen a sacro proposito discedere.**

Item ex concilio Aurelianensi, c. 3.

Viduas, quæ spontanea voluntate ab altari conversionis sacra velamen suscipiunt, decrevit sancta synodus in eodem proposito permanere. Non enim fas esse decernimus, postquam se Domino semel sub velo consecraverint, iterum eis concedi Spiritui Sancto mentiri.

C. XVII. ¶ **¶ Qui sacro velamine relictam in conjugium ducit, anathema sit.**

Item ex eodem, d.

¶ **¶ Si quis a sacro velamine consecratam in conjugium duxerit, & post dicatum Deo propositum incesta fœdera, sacrilegaque miscuerit, ut in constitutis Gelasti Papæ capitulo vigesimo f legitur, protinus est æquum eos a sacra communione detradi, & nisi per publicam, probatamque poenitentiam omninò non recipi. Si tamen poeniterint, transeuntibus de saculo viaticum non negetur. In Chalcedonensi concilio, cap. xvi. [Hoc perpetrantes excommunicentur: confidentibus autem auctoritate Episcopi misericordia largiatur.] Item in epistola Syrici Papæ, cap. 6. ¶ **¶ [Velata, & Deo consecrata, si abjecto proposito sanctitatis clanculo sacrilega se contagione miscuerint, & illicitis complexibus publicè & libere filios procreaverint, has impudicas, detestabilesque personas a monasteriorum cœtu, ecclesiarumque conventibus eliminandas esse judicatum est: quatenus retruse ergastulis, tantum facinus continua lamentatione desentant.] Vnde & verbis Domini, & canonica auctoritate, in hac sancta synodo præcipimus, ut omninò separentur, & juramento colligentur, ut ulterius non sub uno cohabitent tecto.****

a. Polyc. lib. 6. tit. 20. Burch. l. 8. c. 32. l. 10. p. 7. c. 31. b. al. st. mem. c. Burchard. lib. 8. cap. 31. l. 10. p. 7. c. 34. Pammor. l. 3. c. 198. d. Concil. Tribur. cap. 23. e. Burchard. l. 8. cap. 38. l. 10. p. 7. c. 37. f. in codice canonum: sed in concil. tom. 2. habetur c. 22. g. Sup. ead. impudicas.

Burchardus etiam & Ivo citant ex concilio Aurelianensi. Habetur autem in Triburiensi, c. 13.

C. XVIII. ¶ Ad habitum redire cogatur, & recedatur in monasterio, qua religioſam vestem abiecit.

Item Gregorius Vitaliano Sipontino Episcopo, lib. 7. ind. i. epist. 9.

Sicutus a religioſi habitus, aut esse nosſes Episcopus, filiam glorioſæ memoriæ Tulliani magistri militiæ, te illic poſito, nec projectis religioſis veſtibus ad ſecularem reverti habitum, nec ad nos licuiſſet perverſam epiſtolam deſtinare. Sed quia nimia deſidia, ac torpore deprimeris, in tuo dedecore res ad præſens illicita impune commiſſa eſt. Nam ſi, ut præfati ſumus, ſollicitus exiſtiſſes, prius ad nos ultio mulieris praviffimæ, quàm culpa, debuit pervenire. Quia ergo tantum hebes, tantumque es negligens, ut niſi canonicam in te fueris coercitionem expertus, in aliis diſtinctionem, & diſciplinam neſcias cuſtodire, qualiter debeas eſſe ſollicitus, congruo ſibi, ſi Domino plauerit, tempore demonſtrabimus. ¶ Præſentia igitur ſcripta ſuſcipiens, evigila, & excitatus ſaltem exequere, quod preſſus uſque nunc ignavia diſtuliſti. Inſtantia ergo tua ſit prædictam mulierem unam cum Sergio deſenſore noſtro comprehendere, & ſtatim non ſolum ad malè contemptum habitum ſine executione aliqua revocare, ſed etiam in monaſterio, ubi omnino diſtictè valeat cuſtodiri, detrudere, & ita omnem circa illam ſollicitudinem exhibere, ut quàm ſit nefarium quod commiſit, ex tua poſſit diſtictione cognoscere. Quia in re, ſi quis (quod non credimus) laicorum d aliquo tibi ingenio tentaverit obſiſtendum, à ſacratiffimæ eum communionis participatione ſuſpendere, nobisque renunciare feſtina: ut quantum ſit execrabile quod præſumpſerit, poſtquam conſideratione propria non advertit, emendationis qualitate cognoscat. In his autem omnibus ita cautum ſtude re, vigilantemque oſtendere, ut culpam tuam non geminare neglectus, ſed aliquantisper valeat ſollicitudo minuire.

C. XIX. ¶ Diſticta cuſtodia tradatur, qui à religioſio propoſito ad ſecularem habitum rediit.

Item Sergio deſenſori, lib. 7. ind. i. epist. 10.

Si homo eſſes, aut aliquam diſcretionem habuiſſes, ita regularis diſciplinæ debuiſſi cuſtos exiſtere, ut ea, quæ illicitè committuntur, ante vindicta corrigeret, quàm ad nos eorum nuntius pervenerit. Sed dum te facit nimia ſtultitia negligentem, non ſolum de illis offendimur, ſed etiam ad ulticendam deſidia tua nihilominus provocamur. Omni ergo dilatione, omni que executione poſtpoſita, filiam glorioſæ memoriæ Tulliani magiſtri militiæ, quæ projectis, quas ſponte aſſumpſerat, religioſis veſtibus, indumentis ſe laicis deturpavit, unam cum ſiſtre & Coepiſcopo noſtro Vitaliano feſtina comprehendere, atque ad religioſum ruſum habitum revocare, ac in monaſterium mittere, ubi diſtictè omnino valeat cuſtodiri: nec ejus cuſtodiam aliquatenus relevari permittas, quouſque denuo noſtra ſcripta ſuſceperis. Nam ſi quolibet modo in hac re negligens, vel lentus extiteris, ita in te diſtictiſſimè noveris vindicandum, ut quod ex te neſcis, poena poſſis referante ſ cognoscere: quia ſi, ut diximus, intellectum hominis habuiſſes, hæc, quæ modo facere præcipis, à te debueramus etiam cum ultione ante facta cognoscere.

a Burch. l. 8. cap. 49. Ivo p. 7. c. 87. b al. habitus fuiſſes. c al. diſciplinæ diſtinctionem. d al. clericorum, vel. e al. ſuſpende. f al. reſerante.

C. XX. ¶ Non tribuitur rei ſecentia nubendi, qui continentiam ſervare decreverunt.

Item Auguſtinus de conſtitu vitiatorum & virtutum, c. 24.

Nubendi a licentia quibusdam tribuitur: illis videlicet, qui virginealem vel vidualem caſtimoniam non quaquam profeſſi ſunt. Quibusdam autem non tribuitur, illis videlicet, qui virgines, vel continententes eſſe decreverunt. Fornicatio autem nulli impunè conceditur.

C. XXI. ¶ Pejores ſunt adulteri, qua continentia propoſitum violant.

Idem in libro de bono conjugii.

Melior propoſito lapſas, ſi nupſerint, ſceminas à caſtitate ſanctioris, quæ vovetur Deo, adulteri eſſe peiores manifeſtum eſt.

¶ Verba ipſa B. Auguſtini ex libro de bono viduati habentur infra ead. c. nuptiarum. verſ. Quapropter non poſſum. Ad idem vero ad c. 7. i. ad Corinthios, locus Auguſtini pauli non reſertur.

C. XXII. ¶ Monachus & virgo, qui ſe Deo dedicant, nuptiis jungi non poſſunt.

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 16.

Si qua virgo ſe dedicaverit Deo, ſimiliter monachus, non licet eis nuptiis jungi. Si vero invenerint hoc facientes, maneat excommunicati. Si tuimus verò eis poſſe fieri humanitatem, ſi ita probaverit Episcopos loci.

¶ Hæc eſt idem canon, qui ſupra, ead. c. virginem allatus eſt. Sed illa eſt verſio Dionyſii, hæc verò præſata, ex qua etiam ſunt hæc ſequentia capitula.

C. XXIII. ¶ Diaconiſſa, qua poſt ordinationem nubit, anathema ſit.

Item ex eodem c. 15.

Diaconiſſam e non debere ante annos quadraginta ordinari ſtatimus, & hoc cum diligenti probatione. Si verò ordinationem ſuſceperit, & quocumque tempore obſervaverit miniſterium, & poſtea ſe nuptiis tradiderit, injuria faciens gratiæ Dei, hæc anathema ſit cuius eo, qui in nuptiis illius convenit.

C. XXIV. ¶ Inter bigamos repantur, qui virginatatem pollicitam prævaricantur.

Item ex ſynodo Ancyrana, c. 11.

Quotquot d virginatatem pollicitam prævaricaverint, ad ſecundas nuptias tranſierint, haberi debent.

C. XXV. ¶ Virginibus Deo dedicatis, nec in ſua danda eſt communicatio, ſi libidini ſervierint.

Item ex concilio Eliberitano ſ. c. 13.

Virgines, quæ ſe Deo dedicaverunt, ſi pactum perdididerint i virginatatis atque eidem libidini ſervierint, non intelligentes, quid amiſerint, placuit nec in fine eis dandam eſſe communionem. Quòd ſi ſibi met 2 perſuaderint, quòd infirmitate corporis lapſæ fuerint, & tunc in tempore vite ſuæ poenitentiam egerint, & à eorum ſe abſtinerint 4, placuit eas in fine communionem accipere.

1 ¶ Perdididerint] Sic in omnibus hæſus concilii codicibus impreſſis & manuſcriptis, quæ collati ſunt, ſed in concilio Moguntino ſub Arnulpho, c. 26. (ubi hoc reſertur.) prodiderint.

2 ¶ Sibi met] In duobus Vaticanis conciliarum codicibus legitur, Quòd ſi ſemet perſuaderint, in concilio Moguntino. Quòd ſi ſemet perſuadeat ad infirmitatem corporis lapſæ. in codice Lucenſi Regio. Quòd ſi ſemet perſuadeat aut infirmitatem

a Ivo p. 8. c. 71. Pann. l. 6. c. 4. b Ivo p. 7. c. 49. c Phil. l. ii. 36. d Ivo p. 6. c. 31. e al. prævaricati. f Et in Auguſtino tertio, c. 26. in Colonia, c. 6. corporis

corporis lapsu viriata fuerint, sicut est in margine concilii Nequesti. In tribus autem conciliis editionibus Colonienfisibus, ac duobus Parisiensibus legitur. Quod si semetipsas poenitentia, quod infirmitate, &c.

¶ Tota] Absit hæc distinctio ab aliquot versibus Gratiani, & veteri editione conciliorum Colonienfis, duobus Parisiensibus, & duobus codicibus Vaticanis.

¶ Abstinerint] In omnibus conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis, ac Lucensi regio sequuntur hæc verba, eo quod lapsæ potius videantur, quæ tamen absint à concilio Nequesti.

C. XXVI. ¶ Cogatur ad poenitentiam filia clericæ, si de vota maritum duxerit.

Item ex concilio Martini. a Bracarenfis, c. 30.

De filia Episcopi, vel Presbyteri, sive Diaconi, si de vota fuerit, & maritum duxerit, si eam pater, vel mater in affectum receperit, à communionem habeantur alieni. Pater vero in concilio causas se noverit præferuntur. Mulier vero non admittatur ad communionem nisi maritus defuncto egerit poenitentiam. Si autem vivente eo secesserit, & poeniterit, vel petierit communionem, in ultimo sine vita deficiens eam accipiat.

C. XXVII. ¶ Devota, nisi desierit peccare, non est in ecclesia recipienda.

Item ex concilio Toletano l. 5. c. 16.

Evitam peccatorem non recipiendam in ecclesia censetur, nisi peccare desierit, & si desinens poenitentiam egerit septem annis decem, recipiat communionem. Præterea, quam in ecclesia recipiatur, ad orationem, ad nullas convivia Christianæ mulieris accedat. Quod si admittit, etiam hæc quæ eam receperit, habeatur absente. Controptem etiam per poenitentiam. Quæ autem maritum acceperit, non admittatur ad poenitentiam, nisi antea ipso vivente marito castè vivere cepert, aut postquam ipse decefferit.

¶ Absentia] Sic emendatum est ex recentioribus conciliis, ad hunc locum, editæ regio Lucensi, & Martino Bracarenfis, cap. 30. quæ cap. hoc repetit: quomodo in veteri editione Colonienfis, & duobus Parisiensibus, & duobus codicibus Vaticanis, si in absentia: quemadmodum etiam in manuscriptis Gratiani accipiuntur.

C. XXVIII. ¶ De monacha, quæ ad lapsum adulterii deducitur.

Item Gregorius I. in Episcopo Cyrilliano, lib. 3. cap. 9.

¶ Si e qua monacharum vel per anteriorem licentiam, vel per impunitatis pravam consuetudinem ad lapsum adulterii deducta fuerit, aut in stupri fuerit perducta voraginem, hanc post competentis severitatem vindictæ in aliud districtius monasterium virginum in poenitentia volumus redigi, ut illic orationibus atque jejuniis i vacet, & sic poenitendo proficiat, & metuendum cæteris actioris disciplina præstet exemplum. Is autem, qui cum hujusmodi fœminis in aliqua fuerit iniquitate reperitus, communionem privetur, si laicus est: si vero clericus, à suo quoque remotus officio pro suis continuo lugendis excessibus in monasterium detradatur.

¶ Jejunis] In plerisque codicibus epistoliarum legitur, atque jejuniis, & sibi poenitendo proficiat, &c. Verus tamen veteri editione epistoliarum Vaticanæ & Ivo habent, quemadmodum Gratiani.

C. XXIX. ¶ Toll dignam poenitentiam, communionem recipiant, qui in religioso mulieres excipiunt.

a Ex concilio Toletano l. 1. c. 19. b Et in capitulis Martini, c. 31. Capit. l. 7. c. 129. c Ivo p. 7. c. 123.

Item Ianuario Episcopo, lib. 3. epist. 24.

¶ Os autem, qui in prædictas mulieres, quæ egressæ sunt de monasteriis, excesserunt, & nunc dicuntur communionem i suspensi, si fraternitas tua de tali facinore dignè poenituisse præviderit, ad sacram communionem revolvimus revocare.

¶ Communionem suspensi] Sic emendatum est ex plerisque versibus Gratiani, & originali ipso, cum antea legeretur, à communionem suspensi.

C. XXX. ¶ De legibus Imperatorum.

Item ex novellis Iustiniani Imperatoris a.

¶ Si b quis rapuerit, vel sollicitaverit, vel corruperit Saffiteriam r, vel diaconissam, vel monacham, vel aliam mulierem, religiosam vitam vel habitum habentem, bona ipsius, & eorum, qui hujusmodi sceleris communionem contaminati sunt, à religioso loco vindicentur, in quo talis mulier habitabat, per religiosos Episcopos, & œconomos, & præfides provinciarum, & officiales eorum, ipsi autem capitali periculo subijciantur. Mulier autem ubique investigetur, & cum suis rebus monasterio cautiore tradatur. Sin autem diaconissa fuerit legitimos habens filios, pars legitima liberis eius legitimis præstetur.

¶ Saffiteriam] Ormionis legendum est, asceteriam, ex novellis tam græcis, quam latinis, Iuliano antecessore & Polycarpo: sed ab glossam non est mutatum.

C. XXXI. ¶ Mulieres castè observent religiosum habitum, quæ religionis obtentu velantur.

Item ex decreto Eugenii Papæ secundi in concilio Romano, c. 29.

¶ Mulieres d obtentu religionis velatæ, aut in monasterio regulariter vivant, aut in domibus suis susceptum habitum castè observent.

¶ In concilio, quod extat in bibliotheca Vaticana, hæc sunt ipsa decreti verba. Fœminæ verò, quæ habitum religiosum, aut velamen obtentu religiositatis susceperunt, cum essent viripotentes, deinceps verò sociari non permittantur: sed eligentes monasteria, regulariter vivant, aut in domibus susceptum habitum castè observent.

C. XXXII. ¶ Monachus uxorem ducens, nisi quam sacri gradus sortitur officium.

Item ex concilio Aurelianensi primo, c. 22. & 23.

¶ Monacho orarium in monasterio, vel zonas habere non liceat. Et si postea i uxori fuerit sociatus, tantæ prævaricationis reus nunquam ecclesiasticæ gradus officium sortiat.

¶ Postea] Sic in veteri editione conciliorum Colonienfis, duobus Parisiensibus, & in duobus codicibus Vaticanis. Sed in recentioribus Colonienfisibus legitur. Et si postea pellici vel uxori.

C. XXXIII. ¶ Ante professam continentiam nubant vidua, quibus volunt.

Item Augustinus de bono viduitatis, c. 8.

¶ Vidua, e quæ se non continent, nubant, antequam professæ i continentiam Deo voveant. Quod nisi reddant, jure damnantur.

¶ Professæ] Ita apud Ivonem quoque, & in Pammormia, sed apud B. Augustinum legitur, antequam continentiam profiteantur, antequam Deo voveant.

C. XXXIV. ¶ Non permittatur vidua post professionem continentie votum deferere.

a Novella 124. c. 64. apud Iulianum antecess. b Polyc. l. 4. cap. 31. Ivo part. 7. cap. 143. c al. monastriam. d Polyc. lib. 4. titul. 34. Burchard. lib. 2. cap. 54. Ivo p. 7. c. 72. e Ivo p. 7. s. 46. Pamm. lib. 3. c. 200.

Item Nicolaus Carolus a Archiepiscopo, & eius
suffraganeis.

Vidua & quidem, quæ capiti sacrum velamen imposuit, si inter cæteras velatas fœminas in ecclesia oravit, & oblationes i cum illis obrulerit, si professæ est, se in eodem habitu permanere, spondens nunquam religionis velamen deponere, à religionis observantia discedere non præsumat.

¶ Oblationes] In concilio Vormaciensi, apud Ivonem, & in Pannormia legitur, oblationem: sed glossa magis ferè convenit voti oblationes.

C. XXXV. ¶ Professorem viduatam coram Episcopo sacrum post habitum susceptum nullè violare permittitur.

Item ex concilio Autofico, c. 27.

Viduatam & servandæ professionem coram Episcopo in secretario habitam, imposita coram i Episcopo veste viduali, non esse violandam: ipsam 2 talis professio- nis de feritice merito damnandam esse decernimus.

¶ Coram Episcopo] Sic etiam apud cæteros collectores. Sed in omnibus editionibus conciliorum, & codicibus manuscriptis est, à Presbytero.

2 ¶ Ipsam] In vetere editione conciliorum Colonienfium, duabus Parisiensibus, & duobus codicibus Vaticanis legitur, eius vero repudiatorem, vel ipsam, & in Colonienfium duorum ac trium tomorum in contextu est eadem lectio: in margine vero, raptorem verò talium, vel ipsam, qua lectio in postrema quatuor tomorum editione in contextu posita est. Cæteri collectores habent quemadmodum Gratianus.

C. XXXVI. ¶ Modus & solemnitas faciendæ professionis hoc ordine servetur.

Item ex concilio Toletano 10. c. 5.

Omnes d fœminæ venientes ad sacram religionem pallio capita sua contegant, conscriptam, roboratamque professionem faciant, postquam scripturam non sinantur relabi ad pravariationis audaciam. ¶ Quæ verò ex his omnibus fuerint reperta animum aut vestem in transgressionem dedisse, excommunicationis sententiam ferant: & rursus mutato habitu in monasteriis, donec diem ultimum claudant, sub ærumnis ardux poenitentia maneat religata.

In quinto canone decimi concilii Toletani, primum statuitur, ut fœmina, quæ antea religiosa veste erant indute, moneantur, & si parere noluverint, etiam vi cogantur in religiosa vita perseverare: & postea subiungitur. Omnes tamen hæc, seu venientes ad primam religionem, seu post transgressum resumentes iteratam conversionem, sicut præmissum est, & pallio capita contegant & conscriptam, roboratamque professionis faciant scripturam, per quam ulterius non sinantur relabi ad pravariationis audaciam. Quæ verò, & c. Pannormia cætera habet, ut Gratianus, tantum post vers. faciant, addit scripturamque.

C. XXXVII. ¶ Fidei perditionis sunt, qui violant corpora fœminarum Deo sacrata.

Item ex concilio Arelatenfium.

Sciendum est omnibus, quod Deo sacratarum fœminarum corpora per votum propriæ sponfionis, & verba fœcerdotis Deo consecrata esse templa, scripturarum testimonio comprobantur: & ideo violatores earum sacrilegi, & iuxta s Apostolum filii perditionis esse noscuntur.

C. XXXVIII. ¶ De eodem. PALEA.

[Item.]

Vidua g, si priusquam continentiam profiteatur,

a Habetur in concilio Vormaciensi, c. 21. b Ivo p. 7. c. 145. Pann. 13. c. 199. c Burch. l. 8. c. 43. Ivo p. 7. c. 61. Pann. 13. c. 201. d Pann. 13. c. 202. e Burch. l. 8. c. 51. Ivo p. 7. c. 69. Pann. 13. c. 207. f 2. Thoff. 2. g Ioff. 32. q. 2. hoc sanctum, ex concilio Toletano 3. c. 10. Ivo p. 8. c. 18. & 19.

nubere elegerint, illis nubant, quos propria voluntate voluerint habere maritos: similis conditio & de virginibus habeatur, nec extra voluntatem parentum, vel suam cogantur accipere maritos.

C. XXXIX. ¶ In monasterio recludantur monachi uxoris, sicuti.

Item Gregorius Anthonio Subdiacono, in epistola quadragesima libri primi.

ET quia a aliquos monachorum usque ad tantum nefas profuisse cognovimus, ut uxores publice faciantur, sub omni vigilantia eos requiras, & invento digna coercitione in monasteriis, quorum monachi fuerant, retrasmittas.

C. XL. ¶ Post professionem continentiam, quisquam uxorem duxerit, ab ea separetur.

Item Innocentius Papa II. in concilio Romano, c. 7. 8. ut lex.

Vlex b continentia, & Deo placens munditia in ecclesiasticis personis, & sacris ordinibus dilatandam, quatenus Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, regulares canonici, monachi, atque conventi professi, qui sanctum transgredientes propositum, tanquam sibi copulare præsumperint, separentur. Huiusmodi namque copulationem, quam contra ecclesiasticam regulam constat esse contractam, matrimonium non censemus. Qui etiam ab invicem separati, pro tantis excessibus condignam poenitentiam agant. Idipsum quoque de sanctimonialibus fœminis, si (quod absit) nubere tentaverint, observari decernimus.

His omnibus auctoritatibus videntes prohibentur contrahere matrimonium, & quidam eorum si contraxerint, separari iubentur. 2 pars. Augustinus contra talium separationes peccatum affert, ita dicens in libro de bono viduitatis, c. 4.

C. XLI. ¶ Coniugia vorventum non sunt dissolvenda.

Nuptiarum & bonum semper est quidem bonum, sed in populo Dei fuit aliquando legis obsequium, nunc est infinitatis remedium, in quibusdam vero humanitatis solatium. Filiorum quippe procreatio iudicium dare, non canino more per usum promissum fœminatam, sed honesto ordine conjugali, non est in homine improbandum affectus: & ipsum ramentum dabilius transcendit & vincit cœlestia cogitans animus Christianus. Sed quoniam d, sicut ait Dominus, non omnes capiunt verbum hoc, quæ potest capere, capiat: quæ se non continet, nubat: quæ non cepit, deliberet: quæ aggressa est, perseveret: nulla adversario detur occasio: nulla Christo subtrahatur oblatio. ¶ In e conjugali quippe vinculo, si pudicitia non conservatur, damnatio non timetur. Sed in virginali & viduali continentia, excellentia muneris amplioris expetitur: qua expetita & electa, & voti debito oblata, non solum capefere nuptias, sed etiam si non nubant f, nubere velle damnabile est. Nam g ut hoc demonstraret Apostolus h, non ait, cum in delinquentibus egerint, in Christo nubant, sed [nubere nolunt, habentes (inquit) damnationem, quoniam primam fidem irritam fecerunt] etsi non nubendo, tamen volendo: non quia ipse nuptia, vel talium damnanda iudicantur: sed damnatur propositu fraus: damnatur fracta voti fides: damnatur non susceptio à bono inferiore, sed rursus ex bono superiore. Postremò damnantur tales, sed quia conjugalem fidem posterius interunt, sed quia continentia primam fidem irritam fecerunt. Quos ubi breviter insinuat Apostolus, noluit eas dicere h.

a Ivo p. 7. c. 122. b Pann. l. 8. c. 143. c Sent. 4. dist. 1. d Matth. 19. e Beda. 1. Timoth. 5. & ibi glossa. f al. nubentibus. g Sup. dist. 27. e. voventibus. & 17. q. 1. eod. cap. h 1. Tim. 5. i beati

heredem dationem, quæ post amplioris sanctitatis propositum nubunt: non quia non damentur, sed ne in eis ipse nuptiarum dominari putarentur: sed cum dixisset [nubere volunt,] continuo addidit, damnationem habentes, & dixit, quare: [quoniam primam fidem irritam fecerunt:] ut voluntas, quæ a proposito cecidit, appareat esse damnata, sive sublequantur nuptiæ, sive desint. ¶ Proinde, qui a dicunt talium nuptias non esse nuptias, sed potius adulterias, non mihi videntur satis acute ac diligenter considerare quid dicant. Fallit eos quædam similitudo veritatis. Quia enim Christi conjugium dicuntur eligere, quæ Christiana sanctitate nubunt, & hinc argumentantur quidam dicentes: Si viri suo vivo, quæ alteri nubunt, adultera est, sicut ipse Dominus in Evangelio diffinit. a. vivo ergo Christo, cui mors altera non dominatur, quæ conjugium ejus elegerit, si homini nubit, adultera est. ¶ Qui hoc dicunt, acutè quidem moventur, sed parum attendunt hanc argumentationem, quantum rerum sequatur absurditas. Cum enim legitur ab illis etiam vivente viro, ex ejus consensu continentiam femina Christo voveat, jam secundum istorum rationem nulla hoc facere debet, ne ipsum Christum (quod sentire nefas est) adulterum faciat, cui vivente viro nubit. Deinde d. cum primæ nuptiæ meliores sint, quam secundæ, abicit, ut sanctarum viduarum ille sit sensus, ut Christus eis videatur quasi fecundus maritus. Ipsum enim habebant & antea (quandovis fuisse delicta subditi serviebant) non carnaliter, sed spiritaliter virum, cui ecclesia ipsa, cujus membra sunt, copulata est: quæ fidei, spei, & charitatis integritatem in solis virginibus sacris, sed etiam viduis, & conjugis fidelibus tota virgo est. Univerſa quippe ecclesia, cujus ille membra sunt, Apostolus dicit, [Optimè vos aut viro virginem castam exhibere Christo.] Novit autem ille virginem conjugem sine corruptione carere, quem in ipsa etiam carne potuit mater sine corruptione procreare. ¶ Fit autem per hanc minus consideratam opinionem, quæ putat lapsarum à casto proposito feminarum, si nuptiis, non esse conjugia, non parvum malum, ut à maritis separentur, necesse, quasi adulteræ sint, non uxores: & cum volunt illas separatas reddere continentias, faciunt maritos earum adulteros veros, cum suis uxoribus vivis alteras ducunt. ¶ Quapropter non possum quidem dicere, à proposito meliore lapsas, si nuptierint, feminas, adulteras esse, non conjugia: sed planè non dubitaverim dicere, lapsas & ruinas à castitate sanctiore, quæ vovetur Deo, adulteras esse peiores: Si enim (quod nullo modo dubitandum est) ad offensionem Christi pertinet, cum membrum ejus fidem non servat marito, quanto gravius offenditur, cum illi ipsi non servat fides in eo quod exigit oblatum, qui g. non exegerat offerendum? Cum enim quisque non reddat quod non imperio compellitur, sed consilio communis vovit, tanto magis fraudatiori voti auget iniquitatem, quanto minus habuit vovendi necessitatem.

¶ Nubunt] In aliquo vetustis, & originali legitur, non nubunt, & utraque lectio videtur ferri posse. Adulta vero alia est ipsi verbo Augustini sui emendata.

C. XLII. ¶ De vaduis, quæ primam fidem irritam fecerunt.

Item Gelasius in epistola ad Episcopos Lucania & Bruttiorum, c. p. 23.

De viduis b sub nulla benedictione velandis superius tractate, sufficienterque prædiximus. ¶ Quæ, si

a. Suprà dist. 27. quidam. b. al. non nubunt. c. Matth. 10. Rom. 6. d. Beda 1. Corinth. 7. e. 2. Corinth. 11. f. Suprà ead. versio. g. al. quod. h. Poly. l. 4. tit. 24. Bureh. l. 6. c. 34. Ivo p. 7. cap. 3.

propria voluntate professam pristini conjugii castitatem mutabili mente calcaverint, periculi earum intererit, quali Deum debeat satisfacione placare: quia juxta Apostolum a, primam fidem irritam fecerunt. Sicut enim si se forsitan continere non poterant, secundum Apostolum b nubere nullatenus veta bantur, sic habita secum deliberatione, promissam Deo pudicitie fidem debent custodire. Nos autem nullum talibus laqueum debemus injicere, sed solum adhortationes præmii sempiterni, pœnasque proponere divini iudicii: ut & nostra sit absoluta conscientia, & illarum pro se rationem Deo reddat intentio. ¶ Cavendum est quippe, quod de eorum moribus, actibusq; B. Paulus Apostolus e testatur. Quod plenius exponere præterimus, ne sexus instabilis non tam detinetur, quam admoneri videatur.

C. XLIII. ¶ De eodem.

Item Theodorus d.

3. Si quis votum virginittatis habens, &c.

Quod autem vovente præmissis auctoritatibus habentur ab invicem discedere, quorum verò conjugia auctoritatibus Augustini & Theodori e solvenda non sunt, in capitulis de ordinatione clericorum evidenter ostenditur. Illud autem Innocentii f, quæ virgines sacra publice nubentes illo vivente, cui se conjunxerant, prohibentur admitti ad penitentiam, non ita intelligendum est, ut aliquo tempore excludantur à penitentia, quæ digne penitentiam agere voluerint: sed prohibentur admitti ad penitentiam, quæ ab incestu copula discedere noverint. Post propositum namque sacre religionis non potest Deo per penitentiam reconciliari, quæ ad habitum suæ professionis redire neglexerit. Tunc enim ille, cui se junxerat, et defunctus erit, cum ab illius illicitis amplexibus hæc penitus recesserit: ut ista sit sensus capituli. [Quæ g Christo spiritaliter nubunt, si postea publice nuptierint, non eas admittendas esse ad penitentiam censemus, nisi hi, quibus se junxerant, de mundo recesserint,] e. v. subaudiendum est, nubentibus. Tunc enim viri de mundo recedant, tunc defunguntur, cum ab eorum concupiscentia ipsi penitus se alienaverint: sicut mundus ei dicitur mortuus, quem sui illecebræ non astrinxit, & ille perhibetur mortuus mundo, qui nihil in mundo mundi concupiscentiæ. Hoc autem sic intelligendum esse, ex subsequenti exemplo idem Innocentius ostendit h, dicens: [Quicumque i viri vivente alteri nuptierint, adultera habeatur: nec eis agenda penitentia locus conceditur, nisi unus ex his fuerit defunctus.] Hoc de decessu intelligendum est, quæ si vivente viro suo alteri nubat, adultera est: nec ad penitentiam admittitur, nisi vel primus revertatur in pulverem, k de quo sumptus est, vel secundus ab ejus copula cessando, et moriatur, ut dictum est supra. Quia ergo Christus, cui spiritaliter nubunt, jam non moritur, mori i illi ultra non dominabitur, restat, ut ille, cui secundo nubunt, eis moriatur. In utroque autem, nisi sic intelligeretur, esset contrarius Domino, dicente per Prophetam: in [In quavisque hora peccator conversus fuerit, &c.] Et cunctis interpretibus divinis legi inveniretur ad versus. Probatur illud idem auctoritate illius capituli, quod de vota n, quæ maritum accepit, prohibetur ad penitentiam admitti, nisi vel uterque continentiam professus fuerit, vel ille, cui se junxerat, de hoc mundo decesserit.

QUÆSTIO II.

1 Equitur secunda quæstio, quæ queritur, an puella alteri de sponsata possit renuntiare priori conditioni, & transferre sua vota ad alium.

1 Hic primum videndum est, an conjugium sit inter eos.
2 Secundo, an possint ab invicem discedere.

Eos o autem conjuges esse, & ex diffinitione conjugii, &

a 1. Tim. 5. b 1. Cor. 7. c 1. Tim. 5. d Suprà dist. 27. cap. si vir. e disto e. si vir. f sup. ead. qua Christo. g sup. ead. qua Christo. h ex glossa ord. i Gal. 6. k Gen. 4. l Rom. 6. m Exech. 34. n sup. ead. de votam. o Sent. 4. dist. 27. Ivo p. 8. c. 1. Pann. l. 6. c. 1.

authoritate multorum facile probatur. Sunt enim nuptia, sive matrimonium, viri, mulieris, conjunctio, in diuina vita consuetudinem continens. Inter hos autem fuit conjunctio, qua in diuina vita consuetudinem exigebat. Fuit enim inter eos consensus, qui est efficiens causa matrimonii, iuxta illud Iheronimus: [Consensus facit matrimonium.] Item Ioannes Chrysostomus, [id est, auctor operis imperfecti, homil. 32. in Mattheum.]

C. I.

Matrimonium a quidem non facit coitus, sed voluntas: & ideo non soluit illud separatio corporis, sed separatio voluntatis. Ideo qui dimittit conjugem suam, & aliam non accipit, adhuc maritus est. Nam etiam corpore separatus est, tamen adhuc voluntate conjunctus est. Cum ergo aliam acceperit, tunc plene dimittit. Non ergo qui dimittit, moechatur, sed qui alteram ducit.

C. II.

Item Nicolaus Papa ad consulti Bulgavorum,

cap. 3.

Sufficiat tibi secundum leges solus eorum consensus, de quorum conjunctionibus agitur. Qui consensus si in nuptiis solus forte defuerit, cetera omnia etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur.

¶ Emendatum est caput hoc ex ipsi Nicolai responsione. Cum ergo inter istos consensus intercesserit, qui solus matrimonium facit, patet hoc conjugem fuisse. Sed quaeritur qui consensus facit matrimonium, an consensus cohabitationis, an carnalis copula, an uterque. Si cohabitationis consensus matrimonium facit, tunc frater cum sorore matrimonium potest contrahere: si carnalis copula, inter Mariam & Ioseph non fuit conjugium. Verebat enim Maria se virginem perseveraturam. Unde ait Angela: c. [Quomodo fieri istud, quoniam virum non cognosce?] id est, me non cogitaturam proposui. Neque enim qua tunc virum non cognoscebat, necesse erat inquiri, quomodo posset filium habere, sed quia nunquam se cogitaturam proposuerat. ¶ Si ergo contra suam propositionem postea consensit in carnalem copulam, rea facta est voti, virginitalis, mentis, & si non opere d. violata. Quod de ea sentire nefas est: sicut Augustinus ait.

C. III.

Beata Maria e proposuit se servaturam votum virginitalis in conditione, sed ipsam votum virginitalis non expressit ore: Subiecit se divina dispositioni, dum proposuit se perseveraturam virginem, nisi Deus aliter ei revelaret. Committens ergo virginitalitatem suam divina dispositioni, consensit in carnalem copulam, non illam appetendo, sed divina inspirationi in utroque obediendo. Postea vero filium genuit, & quod corde conceperat, simul cum viro labiis expressit, & uterque in virginitalitate permansit. ¶ Consensus ergo cohabitandi, & in diuina vita consuetudinem retinendi interveniens, eos conjuges fecit. Individua vero vitæ consuetudo est, talem se in omnibus exhibere viro, qualis ipsa sibi est, & e converso. Ad individua itaque consuetudinem pertinet, absque legitimi consensu viri & orationi aliquando non posse vacare, nec continentiam profiteri. Quia ergo iste consensus fuit inter eos, patet eos conjuges fuisse.

¶ Caput hoc in vetustis exemplaribus conjunctum est superiori: & videtur a collectione ex variis locis B. Augustini, potissimum ex libro de virginitalitate confectum.

C. IV. PALEA.

Ioannes Chrysostomus, [id est, auctor operis imperfecti, homil. 32. in Mattheum.]

a Infra ead. c. conjuges. infra ead. c. omnes. Sent. 4. dist. 27. l. 1. v. 2. c. 23. b Sent. ibid. c. l. nec. d. al. corpore. e Sent. 4. dist. 30. f Hactenus magister.

Omnis res per quancunque causas nascitur, per eadem a dissolvitur. Matrimonium b enim non facit coitus, sed voluntas: & ideo non soluit illud separatio corporis, sed separatio voluntatis. Ideo, qui dimittit conjugem suam, & aliam non accipit, adhuc maritus est. Nam etiam corpore iam separatus est, tamen adhuc voluntate conjunctus est. Cum ergo aliam acceperit, tunc plene dimittit. Non ergo qui dimittit, moechatur, sed qui alteram ducit.

¶ Palea haec est in multis vetustis codicibus. Initium vero usque ad verbum Matrimonium, est regula prima de regulis iuris quae est in decretalibus. Verba autem homilia trigesima secunda sunt in omni res, per quas causas nascitur, per eadem a dissolvitur. Matrimonium, &c.

Item auctoritate probatur esse conjugem.

C. V. ¶ Conjugalis pactio, non virginitalis defloratio conjugium facit.

Aut enim Ambrosius in libro de institutione virginis, c. 6.

Cum initiatur e conjugium, tunc conjugii nomen adsciscitur. Non enim defloratio virginitalis facit conjugium, sed pactio conjugalis. Denique cum nuptur puella, conjugium est, non cum viri d. admittitne cognoscitur.

C. VI. ¶ A prima fide desponsationis conjugem verius appellatur.

Item Iheronimus Erymologiarum libro 1. mo,

cap. 7.

Conjuges e quibus appellatur a prima desponsationis fide, quamvis adhuc ignoretur inter eos conjugalis concubitus.

C. VII. PALEA.

Quod conditio interposita non valeat, ex concilio Africano probatur.

¶ Palea haec abest ab omnibus collatis exemplaribus, deest inceptis; in quorum altero emendatio ponitur tanquam summa sequentis capituli. In neutro autem ad finem capituli procedente tenentur verba illa, idem ex concilio Africano, & ideo sublata sunt.

C. VIII. ¶ De eadem. PALEA.

Quicunque sub f. conditionis nomine aliquam desponsaverit, & eam postea relinquere voluerit, dimittimus, quod conditio frangatur, & desponsatio irritabiliter teneatur.

¶ Haec palea etiam in decretalibus titul. de conditio. apponitur c. quicunque, & in collectione in quinquaginta partes divisa (qua in tomis conciliorum est post decreta Alexandri tertii) par. 1. cap. 4. citatur ex concilio Africano. Sed in eo, quod extra non habetur.

C. IX. ¶ De eodem.

Item Augustinus de nuptiis & concupiscentia, lib. 1. c. 11.

Conjux vocatur a prima fide desponsationis, quam concubitu non cognoverat Ioseph, nec fuerat cogniturus, nec perierat b, nec mendax manserat conjugis appellatio, ubi nec fuerat, nec futura erat ulla carnis commissio. ¶ Propter quod fidele conjugium parentes Christi vocari ambo meruerunt, non solum illa mater, verum etiam ille pater ejus, sicut conjux matris ejus, utrumque mente, non carne.

¶ Sic est restitutum ex Ivone: cum antea citaretur liber de bono conjugali.

a al. Ipsas. orig. l. v. p. 2. c. 233. b Sup. ead. matrimonium, extra de reg. jur. c. 1. c. Sentent. 4. dist. 27. Anf. l. 2. c. 1. l. v. p. 2. c. 2. Pam. l. 6. c. 14. Poly. l. 6. tit. 4. d. al. virib. orig. e Sent. ibid. l. v. p. 3. c. 3. Pam. lib. 6. c. 15. f Extra de conditio. appof. quicunque. g al. ex. h al. pejerat. Sent. ibid. l. v. p. 1. c. 14. Pam. l. 6. c. 16.

rem polle hęc unam carnem, nisi carnali copula sibi co-
hæreant. Qui ergo nequaquam multas extraneas mul-
lieri fœdere nuptiali, quo pacto per nuda sponsonis ver-
ba possunt una caro fieri, nullatenus valemus inueniri.
Propinquitas enim sanguinis verbis dicitur, non verbis
efficitur. Sed neque osculum parit propinquitatem,
quod a nullam facit sanguinis commisionem. Quoni-
am verò ita profus se habet res Ioannis istius, ut velit
secundam filiam illi nuptiis copulare, cui primam jam
deceverat desponjare; censura Apostolici i magistra-
tus mandamus, hoc absque ullius criminis vitio posse fi-
eri, si utriusque 2 partis sederit voluntati. Nam cur
prohibeatur, quod prohibendum b nunquam sancta
scriptura declarat? Sed neque mundana leges connume-
ratis personis, quæ inter se nuptias non 3 contrahunt,
de huiusmodi aliquid dicant. Ne ergo abnegetis, quod
negandum nulla ratione docetis c.

¶ *Valde hæc habetur in plerisque manuscriptis. Est etiam in
prima collectione Decretalium Bernardi Papiensis, & in altera col-
lectione in quinquaginta partes divisa (quæ est inserta tomis conciliorum
post decreta Alexandrini tertii, part. 6. c. 27.)*

1 ¶ *Apostolici*] In tomis conciliorum est, censura Apostolici
magisterii.

2 ¶ *Si utriusque partis sederit voluntati*] Hæc non sunt
in collectione concilii inserta.

3 ¶ *Non contrahunt*] In aliquot veteribus, & in prima col-
lectione Decretalium legitur, nuptias contrahunt: in altera
autem collectione, quibus inter se nuptias contrahere
non licet.

¶ *Item Apostolus d præcipit, ut uxorem reddat debitum viro, &
vir uxori nisi forte ex consensu ad tempus, ut expediat vacent ora-
tioni. Unde datur intelligi, quod sine consensu alterius non licet alteri
vacare orationi. ¶ Item propositum melioris vite vir sumere non
potest sine consensu uxoris, & conversio.*

C. XIX. ¶ *Causa religionis conjugia solvi non
debent.*

¶ *Unde Gregorius scribit Theotista patricia,
lib. 9. epist. 39.*

Sunt e, qui dicunt religionis causa conjugia debere
dissolvi. Verum sciendum est, quia etsi hoc lex hu-
mana concessit, lex tamen divina prohibuit. Per se e-
nim veritas f dicit: [Quod Deus coniunxit, homo non
separet.] Quæ tamen ait: [Non licet dimittere uxorem,
excepta causa fornicationis.] Quis ergo qui huic cœ-
lesti legislatori contradicat? Scimus, quia scriptum
est g. [Erunt duo in carne una.] Si ergo vir & uxor una
caro sunt, & religionis causa vir uxorem dimittit, vel
mulier vitum in hoc mundo remanentem, vel etiam for-
tasse ad illicita vota migrantem; quæ ista conversio 1,
in qua una eademque caro, ex parte transit in continen-
tiam, & ex parte remanet in pollutione? Si b verò u-
triusque conveniat continentem vitam ducere, hoc quis
audeat accusare? quando certum est, quod omnipotens
Deus, qui minora concessit, maiora non prohibuit. Et
quidem 2 multos sanctorum novimus cum suis con-
jugibus & prius continentem vitam duxisse, & postmo-
dum ad sanctæ ecclesiæ regimina migrasse. Duobus e-
nim modis sancti viti etiam à licitis solent abstinere;
aliquando, ut merita sibi apud Deum omnipotentem
augeant: aliquando, ut antea vite culpas detergant.
& infra. ¶ Proinde cum boni conjuges aut meritum
augere desiderant, aut antea vite culpas delere; ut se
ad continentiam adstringant, & meliorem vitam appet-
tant, licet. Si verò continentiam, quam vir appetit,
uxor non sequitur, aut quam uxor appetit, vir recusat, di-

a al. Quia. b al. prohibuit. c al. monstrati. d 1. Cor. 7.
e Sent. 4. dist. 27. Anst. l. 10. c. 13. Tronp. s. c. 129. Pann. l. 6. cap. 70.
f Masib. 10. g Gen. 2. h abest à pierisfy. cod.

vidi conjugium non potest a: quia scriptum est b.
[Mulier potestatem sui corporis non habet, sed vir: li-
miter & vir potestatem sui corporis non habet, sed
mulier.]

1 ¶ *Conversio*] In originali est, ista migratio, vel con-
versio.

2 ¶ *Et quidem*] Hæc sunt restituta in suum locum, quæ
ita transposita fuerant inter vers. licet. & vers. si verò.

C. XX. ¶ *Abique viri consensu monasterio mulier
deputata ad eum redire concessum non
prohibetur.*

¶ *Idem Leonis Episcopi Catanensis, lib. 3.
epist. 34.*

Multorum e relatione comperimus, hanc vosdini
consuetudinem tenuisse, ut Subdiaconi suis licere
miserentur conjugibus. Quod ne denud quisquam
præsumeret, à servo Dei sedis nostræ Diacono ex aucto-
ritate nostræ, decessoris isto est modo prohibuit, ateo-
dem tempore hi, qui jam uxoribus fuerant copulati, o-
num ex iobus eligerent, id est, aut certe nulla ratione
ministrare præsumerent, aut à suis uxoribus abstinere.
Et quantum dicitur, Speciosus tunc Subdiaconus pu-
hac re ab administratione se suspendit officio, & usque
in obitu suo tempus notarii quidem gessit officium, & ad
ministerium, quod Subdiaconi oportuerat exhibere, cessavit.
Post cuius obitum, quia relicta eius Honorata est magna
sociata, à tua eam fraternitate in monasterio cognos-
mus destinaram. Ideoque, si, ut fertur, eius se tuam
ab administratione suspendit, antedictæ mulieris non de-
bet officere, quod ad secundam conjugii copulationem
migravit: præsertim, si non tali mente Subdiaconi con-
suetudo est, ut à carnis voluptatibus abstineret. Si ergo
se veritatem, quemadmodum edocui sumus, habere pro-
gnoscis, prædictam te mulierem de monasterio peto-
mnia convenit relaxare, ut ad suum maritum sine ali-
qua possit formidine remeare.

C. XXI. ¶ *Ad uxorem redire cogatur, qui sine
eius consensu, religionem vestem su-
cepit.*

¶ *Idem Hadriano Pannoniarum notario, lib. 9.
epist. 43.*

Athosa d latrrix presentium quæstia est, maritum
suum contra voluntatem suam in monasterio Vahia
Abbatis esse conversum. Quod quia ad ejusdem Abba-
tis culpam & invidiam non est dubium pertinere, ex
perientia tua præcipimus, ut diligenti inquisitione ab-
scutiat, ne forte cum ejus voluntate conversus sit, vel
ipsa se mutare promiserit. Et si hoc repererit, & illius
in monasterio remanere provideat, & hanc, sicut pro-
miserit, mutare compellat. Si verò nihil horum est, ne
quodam e fornicationis crimen (propter quod viro li-
cet dimittere f uxorem) prædictam mulierem com-
pulsisse cognoveris, ne illius conversio uxori relicta in se-
culo fieri possit perditionis occasio, volumus, ut mari-
tum suum illi, etiam si jam tonsuratus est, reddere debe-
as, omni excusatione cessante: quia etsi mundana i
præcipit conversionis gratia utrobet invito possessore
vi conjugium, divina tamen lex fieri non permittit. Nam
excepta fornicationis causa, vir uxorem dimittere nulli
ratione conceditur: quia postquam copulatione con-
gii, viri atque mulieris unum corpus efficitur, non potest
ex parte converti, & ex parte in sæculo remanere.

1 ¶ *Mundana*] Habetur novella 12. cap. 58. ut est disposita
pud Iulianum.

a al. Licet. b 1. Cor. 7. c 13. dist. c. multorum. Anst. l. 10.
cap. 130. Poly. l. 4. tit. 31. d Sent. dist. Anst. l. 10. c. 13. Basili. l. 10.
c. 46. Tronp. s. c. 129. Pann. l. 6. c. 84. Poly. l. 6. tit. 31. e al. quædam
f al. vultuere. C. XXI

C. XXII. ¶ Sine consensu uxoris religio pro-
positum vir sumere non potest.
Item ex 8. Synodo.

¶ Si quis i conjugatus vult converti ad monaste-
rium, non est recipiendus, nisi prius à conjugē ca-
stionem proficiente fuerit absolutus. Nam si illo vi-
vente illa per incontinentiam alteri nupserit, procul-
dubio adultera erit. Nec recipitur apud Deum ejus viri
conventio, cujus sequitur conjugalis fœderis profiti-
ritio. Tales igitur tunc sine culpa sequuntur Christum
reliquo seculo, si habeant ex pari voluntate castitatis
continentiam.

¶ Si quis conjugatus.] Hæc usque ad vers. Nam si illo.
habeat apud B. Basilium in regulis suis disputatis, cap. 12. Bar-
tholæus quidem, Polycarpus & Ivo part. 8. c. 123. citant totum hoc
caput ex libro Basilii. Idem vero Ivo c. 227. & auctor Pannormia
tunc episcopus Alexandri secundi Landulpho scriptam: in qua
hoc idem ex B. Basilii refertur. Et pari prior illius epistola refertur
cap. 33. q. 7. missi. 11.

C. XXIII. ¶ Sine consensu Episcopi viro &
uxori causa religionis direrere non
licet.
Item ex synodo Eugenii Papæ secundi in syno-
do Romana, c. 36.

¶ Sive & uxor divertere pro sola religio inter se
consenserint vita, nullatenus sine Episcopi conscien-
tiâ, ut ab eo singulariter provisio constituatur loco.
Nam uxore volente, aut alter eorum, etiam pro tali re
matrimonium non solvitur.

C. XXIV. ¶ Sine uxoris voluntate viro continere
non licet.
Item Ioannes Chrysostrum homilia pri-
ma in Psal. 5.

¶ Si abstinere sine uxoris voluntate, tribuis ei forni-
cationem: & peccatum illius tua imputabitur
admittens.

¶ Secutus ab Augustinus de adulterinis conjugis: apud
quoslibet, c. 4. habetur sententia, sed non verba, quare restitutus est
liber et liber.

C. XXV. ¶ Vir non est suscipiendus in monaste-
rium, nisi uxore convertatur.
Item Gregorius Urbico Abbati, libro quinto
epist. 49.

¶ Via Agatho lator præsentium in monasterio dile-
ctionis tue converti desiderat, hortamur, ut cum
coniugem eum delibere, dilectioneque à suscipias. & infra.
¶ Quærit tamen ita suscipiendum esse cognosce, & si u-
xor illius similiter converti voluerit. Nam dum unum
autorumque corpus conjugii copulatione sit factum,
incongruum est partem converti, & partem in seculo
retinere.

C. XXVI. ¶ Continentia vota non licet uxori
suscipere, nisi eandem vitam vir ejus
elegerit.
Item Nicolaus Papa Carolo Regi.

¶ Cuius est nobis Thierberga Regina, se Regia dignita-
te, vel maritali copula velle exui, & sola vita privata
esse contentam desiderat. Cui nos scripsimus non aliter
hoc fieri posse, nisi eandem vitam conjunx ejus Lothari-
us elegerit. & in altera epistola ad Lotharium Regem. ¶ Nam a
licet sit scriptum [Quod] Deus conjunxit, homo non
separat.] Deus tamen, & non homo separat, quando di-
vincit amoris inchoit ex consensu utriusque conjugis ma-
trimonium dissolvitur. Aliter autem fieri mutuum se-
parationem vestram prohibemus.

a Sent. ibid. Polyc. ib. Anf. l. 10. c. 20. Burch. l. 9. c. 45. Ivo p. 8.
cap. 11. & 120. Pann. l. 6. c. 81. **b** Sent. ibid. Ivo p. 8. c. 127. Pann.
l. 6. c. 79. **c** Sent. ibid. Ivo p. 8. c. 130. Pann. l. 6. c. 79. **d** al. de
votone. **e** Sent. ibid. Anf. l. 10. c. 21. Burch. lib. 7. c. 40. Ivo p. 8.
c. 121. & 121. Pann. l. 6. c. 77. **f** Matth. 19.

¶ Scriptis] Usq, ad vers. elegerit. sunt ex epistola Nico-
lai primi Carolo Regi scripta, cujus mutuum est, Nunquam dolo-
rem. & extat in codice monasterii Dominicanorum.

¶ Nam licet] Hæc usque ad finem sunt ex epistola ejus-
dem Nicolai scripta Lothario, cujus mutuum est, Audito reverten-
tem illo nostro. & extat in eodem codice.

¶ Ecce, quod conjugati sine licentia a alterutrius continentiam
profiteri non possunt. Sponsi vero etiam inconsulti, quos sibi despon-
saverunt, exemplo & auctoritatibus probantur continentiam posse
servare. Vt enim refert B. Hieronymus b, Macharius præcipuus in-
ter Christi eremita, celebrato nuptiarum contractu, cum vespere
thalamum esset ingressurus, ex urbe egrediens transmarina petri, &
eremi solitudinem sibi elegit. ¶ Item B. Alexius Euphantius
clarissimi filius, similiter ex nuptiis divina gratia vocatus, sponsam
deseruit, & nudus Christo famulari cepit. Horum exemplo patet,
quod sponsi sponsarum suarum non ex quoque consensu, continentiam
valent profiteri.

C. XXVII. ¶ Desponsata puella non prohibetur
monasterium eligere.
Probatur itidem auctoritate Eusebii Papæ
dicentis.

Desponsatam & puellam non licet parentibus alii viro
tradere: licet tamen illi monasterium sibi eligere.

C. XXVIII. ¶ Desponsata impure monasteri-
um potest eligere.
Item Gregorius in registo, lib. 6. epist. 20. ad
Fortunatum.

Decreta legalia de desponsatam, si converti voluerit,
nullo omnino censuerunt damno multari.

¶ Cum ergo conjugatorum continentia, nisi ex amborum consensu,
Deo offerri non valeat, cum vir & sua corpora potestatem non ha-
beat, sed mulier, sponsa autem monasterium possim eligere, & sponsi
non ex quoque consensu sponsarum propositum melioris vite assumere
valeant, patet quod inter sponsum & sponsam conjugium non est.
Item cum secundum 1 Augustinum f illa mulier non pertineat
ad matrimonium, cum qua docetur non fuisse commissio sexus. Item
cum secundum Leonem g illa non pertineat ad matrimonium, cum
quo non docetur fuisse impetiale ministerium, apparet, quod inter
sponsam & sponsam conjugium non est. Item Nicolaus Papa h
præcepit, de his, qui ad verfarium excecantur, & membrum detru-
cantur, ut ob hanc infirmitatem conjugatium non solvantur. De
his autē, qui causa frigidity uxoris dolium reddere non possunt,
statuit Gregorius i Papa, ut uterque eorum septima manu propin-
quorum tactu sacrosanctis reliquiis iurjurando dicat, quod nunquam
per commissioem carnis conjuncti una caro effecti fuissent: tunc
mulier secundas nuptias potest contrahere, vir autem, qui frigida
natura est, maneat sine spe conjugii.

¶ Secundum Augustinum] Gratianus hic repetit, quæ
sup. c. non est dubium. & o. cum societas. ex Augustino & Leone at-
tulis valde corrupta, ut ibi notatum est.

C. XXIX. ¶ Si mulier probaverit, quod à viro
suo nunquam cognita fuerit, sepa-
retur.

Unde idem i scribit Venetio Cavalitamp Epi-
scopo, ita dicens.

¶ Idem] Hoc idem copus infra 33. quæst. 1. citatur ex Gre-
gorio Joanni Ravennatis Episcopo: item, a Burchardo & Ivone,
p. 8. c. 178. In Pannormia autem exprimitur, Gregorius junior.
Sententia vero ipsa refertur ex Gregorio in Decretalibus tit. de frig.
& malefic. cap. laudabilem. & ab Ivone ead. part. c. 80. ex Capitu-
laribus, ubi habetur, lib. 6. cap. 33.

¶ Vod & autem interrogasti de his, qui matrimo-
nio juncti sunt, & nubere non possunt, si ille

a al. consensu. Sent. ibid. **b** Lib. 6. cap. 92. **c** Sent. ibid.
Anf. lib. 10. c. 6. Burch. lib. 8. c. 19. Ivo p. 7. c. 40. **d** Sent. ibid.
e 1. Corint. 7. **f** Sup. ea. non dubium. **g** Sup. ea. cetera societa-
h Inf. 32. q. 7. h. qui. **i** 33. q. 1. requisisti. **k** Inf. 33. q. 1. quod
autem. Sent. Anf. 34. Polyc. l. 6. tit. 4. Burch. l. 9. c. 40. Ivo p. 8. c. 80.
& 178. Pann. l. 6. c. 25.

aliam, vel illa alium possit accipere, de his ita scriptum est: Vir & mulier, si se conjunxerint, & postea dixerit mulier de viro, quod non possit coire cum eo, si potest [per verum iudicium] probare quod verum sit, accipiat alium.

¶ **Scripturam** Auditor glossa hic ait, in Lombarda: c. 7. q. 1. hoc eodem loco ait, primo libro capitulari. Caroli scilicet in Lombarda. Nunc habetur Capitul. l. 6. c. 55. addit in extremo his verbis, eod quod iuxta Apostolum non potuit illi reddere suum debitum.

Ecce impossibilitas coeundi, si post carnalem copulam inventa fuerit in aliquo, non soluit conjugium. Si vero ante carnalem copulam deprehensa fuerit, liberum facit mulieri alium virum accipere. Vnde apparet illi non fuisse conjuges, alioquin non liceret ei ab invicem discedere, excepta causa fornicationis: & sic discedentes oportet manere inuictos, aut sibi invicem reconciliari. ¶ Item si a sponsa conjuges esset, mortuo sponso remaneret vidua. Si autem vidua esset, vir ejus ad sacros ordines consecrari non posset. Marius enim vidua, aque, sicut & bigamus, sacerdos fieri prohibetur. Ex huius autem copula nullus prohibetur a sacris ordinibus. Vt enim ait Pelagius Papa. [Nihil est quantum ad hunc articulum attinet] quod ex ebrietate de canonicis instituit. Apparet ergo hoc non fuisse conjuges. ¶ Item si conjuges essent, discessio ab invicem esset divortium. Sed horum separationem negat Ambrosius esse divortium, dicens de B. Maria, quam sibi Ioseph desponsaverat, & in suam duxerat: [Ioseph] nunquam cognovit eam. Nam si vir iustus eam cognovisset, nunquam a se discedere passus esset: nec Dominus, qui uxorem preceperat a viro non discedere, nisi causa fornicationis, commendans eam discipulo, auctor divortii fuisset. Ecce commendatio Mariae Iohanni, & detrahitur Ioseph negatur fuisse divortium, quia Ioseph non cognoverat. Vnde apparet eos non fuisse conjuges. Si autem B. Maria, quam sibi Ioseph desponsaverat, & in suam duxerat, conjuges negatur fuisse, multo minus ista, quae simpliciter sponsa erat, conjuges esse appellanda.

¶ **Ioseph** Verba B. Ambrosii lib. 2. comment. ad c. 1. Luc. (qua propius accedunt ad hunc locum, quam qua habentur l. 10. ad cap. 23.) sunt haec. Vtique si convenissent, nunquam virum proprium reliquisset, nec vir eam iustus passus esset a se discedere. Quomodo autem Dominus divortium precepisset, cum ipsius sit sententia, quia nemo debet dimittere uxorem, excepta causa fornicationis.

C. XXX. ¶ **Sorem uxoris polluem, neutram valet habere.**

Item ex concilio Aurelianensi 1.

¶ **Vi dormierit b cum duabus fororibus, & una ex illis antea uxor fuerit, neutram ex ipsi habeat, nec ipsi adulteri unquam in conjugio copulentur.**

Id est, nec propria uxori sibi licet reddere debitum, quam sibi reddidit illicitam fororem ejus cognoscendo. Nec etiam post mortem uxoris licet ei, vel adulteri, alicui copulari in conjugio.

¶ **Aurelianensi** Hoc idem infra 32. quasi 32. qui dormierit, videtur citare, ex concilio Moguntino. Sed in nullo Aurelianensi aut Moguntino est inventum: quemadmodum neque sequentia in Triburienensi.

C. XXXI. ¶ **De eo, qui dormivit cum sponsa fratris sui.**

De sponsa vero e contra legitur in concilio Triburienensi.

¶ **Vidam e desponsavit uxorem, & dotavit eam, & cum ea coire non potuit: quam clanculo frater ejus corripit, & gravidam reddidit. Decretum est, ut quamvis nupta esse non potuit legitimo viro, desponsatam tamen fratri habere non possit: sed moechus & moecha fornicationis quidem vindictam sustineant, licita vero conjugia non negentur.**

a Sent. 4. dist. c. 27. Sup. dist. 34. ult. Ambrosius ad c. 1. Lucae, & de institutione virginum, c. 5. & 7. b 32. q. 7. qui dormierit. Burch. l. 17. c. 3. lvo p. 9. c. 69. c Burch. l. 17. c. 49. lvo p. 9. c. 100.

C. XXXII. ¶ **Si quis sponsam filii sui oppresserit, simul cum eo sine spe conjugii maneat.**

Item ex eodem.

¶ **Si quis a sponsam filii sui oppresserit, & postea filius ejus eam duxerit, pater postmodum non habeat uxorem, nec mulier virum. Filius, qui patris facinus ignoravit, aliam accipiat.**

Si illa, quam vir fororis suae cognoverit, perpetuo copulari prohibetur, hic vero, qui sponsam fratris sui corripuit, per aliam poenitentiam matrimonium contrahere permittitur, apparet hanc non fuisse conjuges fratris ejus. ¶ Item mulier causa fornicationis a viro suo dimissa, aut ea reconciliatur, aut ea vivente in nuptia manebit. De sponsa vero contra invenitur in primo libro, Capitulari, c. 105. & l. 7. c. 10. quibus locis sic legitur.

C. XXXIII. ¶ **Si sponsus raptam recipere noluerit, licet sibi alium habeat.**

¶ **Raptor b poenitentia publica mulctetur. Raptor vero, si eam sponsus recipere noluerit, & ipsa eidem crimini consentiens non fuerit, licentia nubendi alicui negatur.**

C. XXXIV. ¶ **De eodem. Item ex concilio Toletano.**

¶ **Statutum e est facto conventu, ut si quis sponsam alterius rapuerit, publica poenitentia mulctetur, & sine spe conjugii maneat. Et si ipsa eidem crimini consentiens non fuerit, licentia nubendi alii non negatur. Quod si post hac conjugere se praesumpserint, utique utriusque satisfacionem & anathematizentur.**

In nullo Toletano concilio inventum est. Sed ferè ead. legitur in concilio Rhemonensi Toletano, & lib. 1. Capitul. cap. 101. & lib. 7. c. 10. in legibus Longobard. lib. 1. tit. de rapt. mul. l. 2.

¶ **Vique ad satisfacionem** Haec verba non sunt in Toletano, neq. in Capitularibus, sine tamen apud Burchardum & Iovinem, qui etiam citant Toletanum.

3 pars. Apparet d. ergo hanc non fuisse conjugem, cui uxore sponsa, alteri nubendi licentia non negatur. Quomodo ergo frater dicitur Ambrosius, & reliqui Patres, sponsa conjugis appellatur, & hu omnibus argumentis conjuges non esse probantur? Sed scriptum est, quod conjugium desponsatione initiatur, consummatione perficitur. Vnde inter sponsum & sponsam conjugium est, si initiatum; inter copulatos est conjugium ratum.

C. XXXV. ¶ **In desponsatione conjugium initiatur.**

Unde Ambrosius.

¶ **Ux in initiatur e conjugium, conjugii nomen affiscitur, non cum puella viri s admittione cognoscitur.**

¶ **Integer textus affertur sup. ead. cum initium. Ecce quod in desponsatione conjugium initiatur, non perficitur.**

C. XXXVI. ¶ **Conjunctio matrimonii perficitur.**

Item Ambrosius in lib. 1. de Patriarchis.

¶ **In omni g matrimonio conjunctio intelligitur spiritualis, quam confirmat, & perficit conjuncture corporalis.**

¶ **Caput hoc non est inventum apud Ambrosium, neq. sequitur apud Hieronymum.**

C. XXXVII. ¶ **Matrimonium sponsali coeuntione initiatur, coeuntione perficitur.**

Item Hieronymus super Abdiam Prophetam.

¶ **Vapropter b in filiabus vestris fornicabantur, & sponsae vestrae adulterae erunt.] Norandum e est, quod in filiabus dicitur fornicationem futuram.**

a Sentent. 4. distind. 27. Burch. l. 17. cap. 11. b lvo p. 9. cap. 26. c Sent. 4. dist. 27. Burch. l. 17. c. 37. lvo p. 1. c. 171. d Sup. cum uxoriatur. & 7. si quis desponsata cum sequenti uxore. e Sup. ead. cum initiatur. lvo p. 8. c. 2. f al. vlt. g Sent. 4. dist. 30. h Of. 4. & 10.

in conjugibus adulteria : quæ sponsali conventionie ini-
tiantur, & commisionem corporum perficiuntur.

C. XXVIII. ¶ Cum desponsata fuerit tradita,
& in fons deducta, recte conjux
appellatur.

Item Ambrosius ad Paternum, epist. 66.
¶ Ipsi a desponsata sibi, & tradita utatur, ritè i con-
jugum vocatur.

¶ Ritè apud B. Ambrosium legitur, utatur, conjugii
ritè vocat. Sicut etiam apud Irenæum. Et quæ antecedunt, ac
sponsæ, obediunt aliam fuisse ipsius mentem, atq. Gratianus
patet, & auctor Panormita.

¶ Quæ autem post nuptialia pacta non statim tradantur sponsæ,
Augustinus in libro de civitate dei, c. 3. ostendit, dicens.

C. XXIX. ¶ Quare sponsa post pactum
non statim tradatur.

¶ Nihilum est b, ut jam pacta sponsa non statim tra-
dantur, ne vitem habeat maritus datam, quam non su-
peraveat sponsus dilatatam.

hæc non distinctiorem intelligenda est illa auctoritas Augu-
stini, [Nec daturus est illam mulierem non pertinere ad matrimo-
nium, non quæ datur non fuisse commissio sexus.] Ad matrimo-
nium perfectum, subintelligendum est, tale videlicet, quod ha-
beat in se Christi & Ecclesie sacramentum. Ita & illud Leonis
Papæ in synodo est. Sed obijciunt illud Augustini, [Inter
Matrem & Ioseph suæ perfectum conjugium.] Sed perfectum in-
telligitur non officium, sed ex eis, quæ continentur c. officium con-
jugii, ex his videlicet, ritè, & sacramento. Quæ omnia inter
Christi parentis, & Ecclesie probantur. Cuncta
ergo, quæ de nuptiis conjugio inducuntur, de perfecto intelli-
guntur, quæ sponsæ conventionem est initiatum, & officio corpora-
li committitur est confirmatum. Illa vero quibus separabile
conjugium videtur, de initiato intelliguntur, quod nondum officii
perfectum est. ¶ Ritè & aliter distinguitur. Sponsa appella-
tur conjugii conjugum scriptura, sive futurorum, non effectus
presentium. Vide Ambrosium d. cum dixisset, cum inquitur
conjugii] un addidit, non ritè, vel effectus, sed [tunc nomen
conjugii] ostendens tales conjugii nomen habere, non ritè,
vel effectus. Item Augustinus cum de parentibus Domini loqui-
tetur, [sponsæ fuerunt mente, non carne, sicut & parentes.]
¶ Ex hoc ostendit, quod sicut Ioseph Pater Domini dicitur est
non effectus generis, sed officio, & ita providendi, sic & conjux
mariti appellatur non conjugii effectus, sed subministratio ne-
cessitatis, & ad viduam e mentis affectu. Hinc August. ait
[Cum inquit accipere Mariam conjugem tuam.] conjugem nomi-
nari, quæ facta erat uxor. Hinc & Beda super Leviticum l.
[si quis sponsum alterius violaverit, &c.] sponsam uxorem dixit,
non quæ nec erat, sed quæ futura erat uxor. Hinc etiam Hiero-
nymus super Matthæum in Evangelio g. [Cum esset de-
sponsata.]

C. XL. ¶ Consuetudine scriptura, sponsa
conjuges, & sponsæ viri appellan-
tur.

¶ Licitur Ioseph virum Mariæ. ¶ Cum virum audie-
re, suspicatio tibi non subeat nuptiarum, sed recorda-
te consuetudinis scripturarum, quod sponsi, viri, & spon-
sæ, vocentur uxores. ¶ Non ab alio inventa est,
nisi Ioseph: qui penè licentia maritali futura uxoris o-
mnino coverat. ¶ [Ioseph filius David, &c.] jam & su-
pra dictum sponsas uxores appellari, quod plenius liber
ad Hebraeos docet.

C. XLI. ¶ De eodem.
Item super Genesim.

a. For p. l. m. Pan. l. c. 17. b. Sent. 2. dist. 27. 100 par. 8.
c. 19. Panorm. l. c. 17. d. Sup. ead. non dubium. Sup. ead. cum socie-
tate. Sup. ead. d. Maria. c. al. comitantur conjugium. d. Sup.
ead. comitantur. e. d. andr. viduo. sup. ead. conjux. f. Ad c. 1.
g. Matth. 1.

Egressus a itaque Loth, locutus est ad generos suos,
qui accepturi erant filias suas. In sequentibus filia
Loth virgines esse dicuntur. Et ipse ad Sodomitas di-
xit: b [Ecce duæ filiae meæ, quæ non cognoverunt vi-
rum.] Nunc autem dicitur, habuisse generos. Quidam
arbitrantur eas, quæ viros habuerunt, in Sodomis perisse,
& quæ virgines erant, cum patre exiisse. Sed He-
braica veritas habet, [Egressus Loth locutus est ad spon-
sos 1, qui accepturi erant filias ejus.] Necdum igitur vir-
gines filia matrimonium fuerant copulata.

In hoc capite Gratianus retulit verba glossæ ordinariæ in cap. 19.
Gen. ex Hieronymo.

¶ Sponsos] Sequebantur hæc, suos, quod quidem magis
verum esse videtur, ex hoc quod sequitur, qui accepturi
erant, quæ sunt expuncta, quia neg. apud B. Hieronymum, neg.
in glossæ ordinariæ habentur. Ex istis vero addita sunt a vers.
Necdum usq. usum, quoniam inde colligitur id, quod vult
Gratianus.

¶ Unde datur intelligi, quod scriptura sponsi generos vocat.

C. XLII. ¶ Maria conjux dicitur more
scriptura, cum simpliciter spon-
sa esset.

Item Ioannes os aureum homilia quarta ad
c. 1. Matth.

¶ Priusquam convenirent.] Non dixit, priusquam in
sponsi adduceretur domum. Hunc quippe morem
servabat antiquitas, ut sponsa in sponsum domibus ha-
berentur. Quod nunc quoque fieri interdum videmus.
¶ Ve enim generi Loth prolocoerunt leguntur habitasse,
cum sponsis nondum sibi copulatis lege conjugii; sic ha-
bitabat etiam d. Maria cum sponso. ¶ Neque enim
eam voluit de domo expellere, sed dimittere. ¶ [Noli
timere accipere Mariam conjugem tuam.] Quo sermone
sponsam similiter indicavit, sicut etiam eos, qui adhuc
sponsi sunt, generos appellare scriptura consuevit.
¶ Quid enim est (accipere) domi profecto retinere.
¶ Tam enim illam mente dimiserat. ¶ Sicut enim
postea illam commendavit Christus ipse discipulo, sic &
nunc Angelus copulat sponso, non in fœdus solenne con-
jugii, sed in consortium communis habitaculi.

C. XLIII. ¶ Dominus non commendasset ma-
trem discipulo, si eam Ioseph co-
gnovisset.

Idem homilia 7. ad idem c. 1. Matth.

¶ Si enim cognovisset eam, & loco habuisset uxoris, quo-
modo illam Dominus quasi absque solatio, & nihil
penitus habentem, discipulo commendasset, iubens s. il-
li, ut eam reciperet sram?

C. XLIV. ¶ Maria uxor Ioseph appella-
tur, quia sic ab eo putabatur
futura.

Item Origenes in eodem, homilia 1. Evang.

¶ Inventa g est habens in utero] A B. Ioseph, qui licet
eam non contingeret, futura tamen, ut putabatur, uxo-
ris omnia noverat. ¶ Si tibi uxor nominatur, si de-
sponsata tibi esse dicitur, non tamen tibi uxor est, sed
Dei unigeniti electa mater est. ¶ Dico conjugem
propterea, ut diabolo virginisatem ejus occultem, & ut
Iudeorum praviratem excludam, atque desiccam, & ut le-
gis instituta non destruiam. In consequentibus demon-
strabo, quod nec ista tua conjux, secundum consuetudi-
nem conjugii habeatur, nec iste qui generatur, tuus filius
esse credatur.

¶ Desponsata] Sic est emendatum ex ipsa homilia. An-
tea legebatur, & si in desponsatione uxor tibi esse dicitur. Et
ita etiam nonnulla emendata & addita.

a Beda in quæstionibus in Genes. ex Hieron. b Genes. 19.
c Genes. 19. d Matth. 1. e Copiosius in homilia.
f Ioan. 19. g Copiosius in homilia.

tea filius
cat uxore
ignora
lari prai
conventu
esse conu
sua di
De fess
l. 7. cat
e
apre
fa eiden
alinos
fam al
& lino
conven
Quid
aliquel
egor in
lib. 7. al
ent in
em & lio
cuius
ege fiam
appellatur
Sed spon
mignone
ff, sed in
omen al
ione co
fictur.
ur spiti
um com
eg. fupam
co
buntur,
andum
turam
p. cap. 11.
o, cum co
ead. cum
Ofa
& 10

C. XLV. ¶ Ad nuptias Maria Ioseph non pervenit. Item Gregorius in expositione Evangelii. homilia 26.

Sic quippe a discipulum Dominus post resurrectionem suam dubitare permittit, nec tamen in dubitatione deseruit, sicut ante natiuitatem suam habere Mariam sponsum voluit, qui tamen ad eius nuptias non pervenit. Nam ita factus est discipulus dubitans, & palpans testis veræ resurrectionis, sicut sponsus matris faceret castos integritatæ virginitatibus.

Ex his omnibus auctoritatibus apparet, sponsos conjuges appellari spe futurorum, non re presentium. Quomodo ergo conjuges a prima fide desponsationis appellantur, si ista, qua affectus sponsa, conjugis esse negatur? Sed a prima fide desponsationis conjugis dicitur appellari, non quod in ipsa desponsatione sui conjugis, sed quia ex fide, quam ex desponsatione sibi invicem debent, postea efficiuntur conjuges: sicut per fidem dicitur remitti peccata, non quod ante baptismum per fidem remittantur, sed quia fides est causa, quare in baptismum peccata emundantur. ¶ Illud autem Iovinii Chrysostrami: [Matrimonium b non facit cotus, sed voluntas.] Item illud Ambrosii c [Non desoratio virginatatis, sed pactio conjugali matrimonium facit.] ita intelligendum est: cotus sine voluntate contrahendi matrimonium, & desoratio virginatatis sine pactioe conjugali non facit matrimonium, sed procedens voluntas contrahendi matrimonium, & conjugali pactio facit, ut mulier in desoratioe sua virginatatis, vel in carni dicatur nubere viro, vel nuptias celebrare. ¶ Item Syriacus Papa d desponsationem sponsa a sponsa vocat conjugalem separationem. ¶ Sed talis desoratio dicitur violatio conjugii non iam existentis, sed futuri, ut ex ipsa desponsatione sperabatur. Sic & diabolus dicitur cecidisse a beatitudine, non solum quam tunc habebat, sed etiam, ad quam habendam creatus erat. ¶ Sic qui merito sua vita vel scientia in sacerdotem, vel Episcopum eligitur, si interim electionem suam cassam meruerit, dicitur amittere sacerdotalem vel episcopalem auctoritatem, non quam acceperat, sed ad quam accipiendam electus erat. Non ergo illa auctoritate sponsa conjugis potest probari. Sed concedatur quod sponsa non sit conjugis, tamen quartum, utrum liceat remanere prioris conditioni.

C. XLVI. ¶ Puella desponsata prioribus reddenda sunt, si eu rapta fuerint.

Hoc autem prohibetur auctoritate Ancyrani concilii, c. 11. in quo statutum sic legitur.

Desponsatas, f puellas, & post ab aliis raptas, placuit erui, & eis reddi, quibus ante fuerant desponsate, etiam si eis a raptoribus vis illata consiterit.

C. XLVII. ¶ Communionem privetur sponsa, nisi raptorem deserere, & ad sponsum suum redire voluerit.

Item Iohannes octavus 1 Romano Episcopo.

Atho g presentium lator, dum in nostro servitio fideliter excubaret, quendam virum foeminam sibi desponsatam conqueritur rapuisse. Et ideo fraternitas tua nostra auctoritate suffulta, suffraganeos suos Episcopos presentialiter convocet, & sic unanimi sententia, si sponsam huic raptor non reddiderit, tam idem, quam rapta, si ad pristinum sponsum remeare noluerit, omni communionem priventur.

¶ 1 ¶ Octavus] Sic est restitutum ex plerisque vetustis, & Iovinii. In vulgatis erat, Chrysostramus.

4 pars. Sed aliud est prioris conditioni remanere, & de nuptiis cum alio agere: aliud est rapti, hoc est, illiciti, consuprari.

C. XLVIII. ¶ Quid sit raptus.

Unde Hieronymus Etymolog. lib. 5, c. 26, ait.

a Ioan 20. b Sup. ead. matrimonium. c Sup. ead. cum mittatur. d Infr. c. de conjugali. e al. & f Anf. l. 10. c. 8. Burch. l. 9. c. 38. lvo p. 8. c. 176. Pannorm. l. 6. ca. 19. g lvo pars. c. 64.

Raptus a est illicitus cotus, a corrupendo autem unde qui rapta potitur, stupro fruitur. Hac autem non ab aliorapto, sed alii desponsata nuptiis.

C. XLIX. ¶ Ibi raptus admittitur, vel puella adducitur, de cuius ante nuptias nihil actum probatur. Raptam vero talem dicit prohibet Gelasius Papa, dicens.

Lex b illa prateritorum Principum ibi raptum dicit esse committum, ubi puella, de cuius ante nuptias nihil actum fuerit, videatur abducta.

5 pars. Quid autem in fine capituli subiungitur [etiam] er a raptoribus vis illata consiterit. id est additum est, quia raptarum alia se rapiendo exponunt, alia rucienter abducunt. Quilibet ergo modo raptatur, priori reddenda sunt. Hoc autem, ut supr. dictum est, non inter raptas, sed inter alii desponsatas numeratur, & ideo c non est huic auferenda, & priori reddenda. Sequuntur alia auctoritates, quibus ista prohibetur nubere sicut, & iubentur redire ad priora vota.

C. L. ¶ Puellam alii desponsatam alter accipere non valet. Aut enim Syriacus Papa Hymerio Episcopo Tarraconensi, epist. 1. c. 4.

De d conjugali violatione requisiti, si puellam alii desponsatam alter in matrimonio possit accipere. Tale ergo connubium anathematizamus, & modis omnibus, ne fiat, prohibemus: quia illa benedictio, quam nuptiarum sacerdos imponit, apud fideles, cuiusmodi facilem instat est, si ulla transgressio violetur.

¶ 1 ¶ Tale ergo] In epistolarum Syriaci codicibus, & in codice canonum, & apud ceteros collectores [præter Pannormiam], sic capitular. Caroli Basilien. impressi, lib. c. ult. legitur: Hoc p. fiat, modis omnibus inhibemus. Sed quoniam in casu si mentis anathematizati, non est mutatum.

Sed auctoritate hac Syriaci illa prohibetur ad secunda non nuptias, que in propriam dotum est ducta, & cum sponsa sua sit velata & benedicta. Talium desponsatione violatur benedictio, quam nuptiarum sacerdos imponit. Verum hanc necesse est sponsum in iura ducerat, nec cum ea benedictionem acceperat. Non ergo huiusmodi copula prohibetur. ¶ Item illud Epist. P. [Desponsatam e puellam non licet parentibus alii viro tradere, similiter & de huiusmodi desponsata intelligitur, que videtur non sponsa est velata & benedicta. ¶ Item obicitur illud Gregor. c. [Que propter frigiditatem a viro suo separata est, & alii rapta,] vir ejus aliam cognoverit, illa est detrahenda secundo, & reddenda primo.] Sed eodem modo solvitur: quia ista videlicet non ita benedictionem acceperat.

[Augustinus de fide passionis, & consensu.] ¶ Etiam in decretalibus tit. de sponsa dicitur, c. 1. c. 1. Augustino, apud quem non est inventum.

C. LI. ¶ Si quis alium mulieri consensu sponsum fecerit, non licet illi aliam ducere.

P A L E A.

Dvobus modis dicitur fides, passionis & consensu. Si aliquis alium mulieri fidem fecerit passionis, non debet aliam ducere. Si aliam duxerit, penitentiam debet agere de fide mentita, maneat tamen cum illa, quam duxit. Non enim rescindi debet tantum sacramentum. Si autem fecerit fidem consensu, non licet aliam ducere. Si autem duxerit, dimittet eam, & adhærere priori.

Est autem fides passionis, quando aliqui promittit fidem illiciti, quod eam ducet, si permiserit ei rem secum habere, &

a 36. q. 1. raptus. lvo p. 8. c. 26. Pann. l. 6. c. 33. b Infr. 36. q. 1. lex illa. In codice Theod. lib. 8. tit. 24. de rapto virge, vel viduarum. l. 1. Poly. l. 6. tit. 4. Anf. l. 10. c. 11. c Sup. desponsata. d Infr. ibid. Anf. l. 10. c. 9. Bur. l. 9. c. 31. lvo p. 8. c. 169. Pann. l. 6. c. 33. e Infr. ead. desponsata. f Infr. 33. q. 1. requisisti.

etiam per consensu. Fides autem consensus est, quando etiam si non fingit manere, corde tamen & ore consensit dicere, & mutuo se circumstant uoxe alii, & mutuo se suscipiant.

CAUSA XXVIII.

Udam infideli in conjugio positus ad fidem conversus est, uxor uero odo fidei Christiana ab eo discipul. Hæc quondam fidelem in uxorem accepit, qua mortua salutaris efficitur. Tandem uita & sancta merito in Episcopum eligitur.

- 1. Hæc primum queritur, an conjugium sit inter infideles.
- 2. Secundo, an liceat huic aliam ducere, priore uirgine.
- 3. Tertio, an sit reparandus bigamus, qui ante baptismum habuit uxorem, & post baptismum alteram.

QUÆSTIO I.

Quod autem inter infideles conjugium non sit, multis auctoritatibus probatur. Aut enim a Paulus: [Omne, quod non est ex fide, peccatum est.] Coniugio autem infidelium non est ex fide: & ideo peccatum est. Non est conjugium, quia nullum conjugium peccatum est. Item b Augustinus 1: [Non est uera pudicitia hominis infideli cum conjugio sua.] Ubi autem uera pudicitia esse non potest, ibi nec uerum conjugium est. Item Ambrosius 2: [Iustus & iustus dimittit uxorem suam, per quam etiam ad Deos alienos: Non est enim peccatum in matrimonio, quod extra Dei decretum est factum. Sed cum cogitatur, ut emendandum.] Item Augustinus 3: [Non est ratio conjugii quod sine Deo est.] Ex his omnibus auctoritatibus patet conjugium non esse inter infideles. Sed contra alia ueritate aut ueritate, quibus probatur conjugium esse inter infideles. Quoniam prima est illud Evangelii, quod Christus ait c: [Erat quædam uxor, duo in tres, & tres diuiserunt in duos.] Quod ad conjugium illas enumerasset, uxorem in uirum esse diuiserunt, & conuerso. Item: [Qui & non odit patrem, aut matrem, aut uxorem, aut fratrem propter me, non est meus discipulus.] Uxor infidelium, non fidelem, dixit odio habendam. Item: [Cuius est qui reliquerit domum, aut patrem, aut matrem, aut fratrem, uel uxorem propter me, centuplum accipiet, &c.] Verum in uirum infideli significat, que propter Christum dimittitur, dum peccata esse, quam Christus fidei deseruit. Item Apostolus 1: [Si quis fratrem uxorem habet infideliem, & hæc consensus habitatio non est, non dimittat illam: & si qua mulier habet uirum infideliem, & sic consentit habitare cum illo, non dimittat uirum.] Item ad Titum 2: [Sicut in passione B. Clementis h. de Theodora & Sisonio legitur mirabiliter corrigisse.]

- 1. Augustinus: Verba ista B. Augustini referuntur 7. ead. seum. uer. nec uera.
- 2. Ambrosius: Hæc sunt potius accepta ex glossa ordinaria ad hunc indicatum.
- 3. Augustinus: Hoc non est inventum apud B. Augustinum. Verum apud B. Ambrosium in idem c. 7. prima ad Corinthios sic legitur: Non enim ratum est matrimonium, quod sine Deo ueritate est, & similia in glossa ordinaria, ibidem ex B. Ambrosio.

C. I. ¶ Bigami probantur, qui ante baptismum habuerunt unam, & post baptismum alteram.

a Rom. 2. b Lib. 2. de adult. conjug. c. 18. Sent. 2. dist. 39. c. 1. ad Cor. & ibi glossa ordin. c. Luc. 12. d. Luc. 14. e. Matth. 1. f. 1. Cor. 7. g. Ad Tit. 2. h. In Abetia bigamia, & uox B. Clementis antiquum.

Item Innocentius Papa Ruffo & Eusebio Episcopis Macedonibus, epist. 23. cap. 2.

Numquid non a erunt admittendi in hereditatis consortiuta, qui ex ea suscepti sunt, que ante baptismum fuit uxor? eruntque appellandi vel naturales, vel spurii, quia non est matrimonium legitimum (ut uobis uideatur) nisi illud, quod post baptismum assumitur: Ipse Dominus cum interrogaretur a Iudæis, si liceret dimittere uxorem, atque exponeret fieri non debere, addidit: [Quod Deus coniunxit, homo non separet.] Ac ne de his puteretur esse locutus, qui post baptismum uxores fornicantur, meminerint hoc & a Iudæis interrogatum, & Iudæis esse responsum. Quæro, & sollicitus quæro, si una & eadem sit uxoribus, qui antea catechumenus, & postea sit fidelis, filiosque ex ea, cum esset catechumenus suscepit, & postea alios filios, cum fidelis; utrum sint fratres appellandi, an non habeant postea defuncto Patre cum ceteris hereditandæ hereditatis consortium, quibus filiorum nomen regeneratio spiritalis creditur abstulisset. Quod cum ita sentire atque iudicare absurdum est, quæ (malum) ratio est hoc defendi, & uacua magis opinione iactari, quam aliqua auctoritate roborari, cum non possit inter peccata deputari, quod lex præcepit, & Deus injunxit?

C. II. ¶ In fidelis potestate sit, post baptismum uxorem recipere, quam ante dimiserat.

Item ex decreto Eutychemi Papæ.

2. ¶ Si quis e gentilis gentilem uxorem dimiserit ante baptismum, post baptismum in potestate ejus erit, eam habere, vel non habere.

C. III. ¶ Fidelis infideliem discedentem sequi non cogitur.

Idem.

Simili modo, si unus ex conjugatis baptizatus est, & alter gentilis, & sequi non uult, sicut dicit e Apostolus, infidelis si discedit, discedat.

C. IV. ¶ Sine culpa inquitur uxor, que cum infideli habitare noluerit.

Item Augustinus de fide & operibus, c. 16.

Uxor i legitima societate conjuncta, sine ulla culpa relinquatur, si cum uiro Christiano permanere noluerit. Non attenditur eo modo illam rectissime dimitti, si uiro suo dicat: non ero uxor tua, nisi mihi de latrocinio diuitias congeras, aut nisi solita lenocinia, quibus nostram domum transigebas, etiam Christianus exerceas, aut si quid aliud vel facinorosum, vel flagitiosum in uirino uerterat, quo delectata, uel libidinem explebat, uel fidelem uictum habebat, uel etiam ornator incedebat. Tunc enim ille, cui uxor hæc dicit, si ueraciter egit penitentiam & ab operibus mortuis, quando ad baptismum accessit, habetque in fundamento fidem, que h per dilectionem operatur, proculdubio plus tenebitur amore diuina gratia, quam carnis luxuria: & membrum, quod eum scandalizat, fortiter amputabit.

¶ Uxor] Locus Augustini sic habet: Quamobrem & illud, quod dicunt, uelint probare cupientes, quantum ualeat sola fides, ubi Apostolus dicit, quod si infidelis discedit, discedat: non est enim seruituti subiectus frater aut soror in huiusmodi, id est, ut propter fidem Christi etiam ipsa uxor legitima societate conjuncta, sine ulla culpa relinquatur, si cum uiro Christiano propter hoc quod Christianus est, permanere noluerit, non

a Sup. dist. 20. deinde 9. numquid. Burch. l. 4. c. 33. Ivo p. 1. c. 39. Pam. l. 6. c. 96. b. Matth. 19. c. Burch. l. 9. cap. 59. Ivo p. 8. c. 195. Pam. l. 6. c. 97. d. Burch. l. 9. c. 60. Ivo p. 8. c. 196. Pam. l. 6. c. 97. e. 1. Cor. 7. f. Beda 1. Cor. 7. Ivo p. 8. c. 21. Pam. lib. 2. c. 22. g. Fleb. 9. h. Galat. 3.

